

ΑΤΤΙΛΑΣ Ο ΟΥΝΝΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

Τα πρώτα χρόνια

5.1 Γενικά περί Αττίλα

Ο Αττίλας (395-453 μ.Χ.) είναι ένας μεγάλος άνδρας της ιστορίας ο οποίος σε πολύ λίγο χρόνο κατάφερε να ενώσει τους Ούννους και να τους κάνει ένα μεγάλο και απειλητικό έθνος. Στην ιστορία της Δύσης συνήθως εμφανίζεται ως βάρβαρος υπό την ηγεσία του οποίου οι Ούννοι έγιναν πρωταγωνιστές στην Ευρώπη στα μέσα του 5^{ου} αιώνα μ.Χ.

Για την Δυτική ιστορία και παράδοση ο Αττίλας είναι η "Μάστιγα του Θεού", και το όνομα του είναι συνώνυμο της βαρβαρότητας και της σκληρότητας. Η εικόνα αυτή έχει παραμείνει τόσο λόγω του διαφορετικού τρόπου ζωής των Ούννων σε σχέση με τους Δυτικούς της εποχής, όσο και λόγω των φανταστικών ιστοριών που κυκλοφορούσαν κατά περιόδους στην Δυτική παράδοση που θέλουν τους αρχηγούς των φυλών των στεπών - όπως και τον Μογγόλο Τζέκις Χαν - να είναι σκληροί, έξυπνοι, πολεμοχαρείς και στο πέρασμα τους να σκορπούν καταστροφή και αφανισμό. Υπεύθυνη για την κακή φήμη που έχει ο Αττίλας στον Δυτικό κόσμο είναι κυρίως η Ρωμαϊκή καθολική αντιουννική προπαγάνδα που ξεκίνησε πριν ακόμα γεννηθεί ο Αττίλας. Σύμφωνα με τις προπαγανδιστικές αυτές ιστορίες, ο Αττίλας είναι υπεύθυνος για αναρίθμητες θηριωδίες, ενώ τα αθώα χριστιανικά θύματά του σώζονται από την θεϊκή παρέμβαση. Αυτή η παράδοση συνεχίστηκε μέχρι τον 20^ο αιώνα όταν κατά τον 1^ο

και 2^ο Παγκόσμιο Πόλεμο οι Αγγλόφωνοι παρομοίαζαν τους Γερμανούς με τους Ούννους για να συμβολίσουν έτσι την διαβολική καταστροφική δύναμη που τους απειλούσε.

Στην πραγματικότητα ο χαρακτήρας του Αττίλα ήταν διαφορετικός. Ιδιαίτερα την εποχή του Αττίλα οι Ούννοι είχαν επηρεασμούς από τον Ρωμαϊκό πολιτισμό ως αποτέλεσμα της γειννίασης. Απόδειξη της επιρροής αυτής είναι η καταγραφή από τον Έλληνα ιστορικό Πρίσκο (που είχε σταλεί ως πρεσβευτής από τον Θεοδόσιο ΙΙ στην αυλή του Αττίλα) ότι στις Ουννικές φυλές μιλούσαν Ουννικά, Γοτθικά και Λατινικά⁶⁸. Ο ίδιος ο Πρίσκος περιγράφει τον Αττίλα ως ευγενικό οικοδεσπότη, άλλωστε ο Αττίλας όπως θα δούμε παρακάτω πέρασε επτά περίπου χρόνια στη Ρώμη, και γνώριζε πολύ καλά τον τρόπο ζωής των Ρωμαίων καθώς και τα ήθη και τα έθιμα τους. Σύμφωνα πάντα με τον Πρίσκο, ο Αττίλας είχε γεννηθεί για να διαταράξει την ζωή των λαών. Ήταν ένας άνδρας που έσπερνε τον τρόπο παντού. Αρκούσε η αναφορά του ονόματός του για να τρομοκρατήσει τους πάντες. Ήταν αγέρωχος πάνω στο άλογό του και τα μάτια του σπιθοβολούσαν. Εραστής του πολέμου με μόνο πραγματικό αντίπαλο στην μάχη τον εαυτό του, αποτελεσματικός κυβερνήτης, φιλεύσπλαχνος στους ικέτες του και γενναιόδωρος σε όσους είχαν κερδίσει την εμπιστοσύνη του. Στα Γερμανικά έπη εμφανίζεται στο μεν Nibelungenlied του 13^{ου} αιώνα ως ένας αξιόπιστος και γενναιόδωρος σύμμαχος (ως Ετζέλ -Etzel-) για τον οποίο αναφέρεται ότι «ζούσε ένας εξαιρετικός βασιλιάς στην χώρα των Ούννων που δεν υπήρχε άλλος όμοιος του σε καλοσύνη και σοφία»⁶⁹, ενώ στο δε Volsunga Saga σαν ένας σκληρός τσιγκούνης (ως Άτλι -Atli-)⁷⁰. Στην ιστορία των Ούγγρων εμφανίζεται ως ήρωας σύμβολο του ανεξάρτητου και υπερήφανου Ουγγρικού έθνους παρόλο που οι Ούγγροι δεν κατάγονται άμεσα από τους Ούννους. Οι Ζέτλεροι στην Τρανσυλβανία ισχυρίζονται ότι είναι απόγονοι μιας φυλής των Ούννων που είχαν αρχηγό τον Ερζάκ, τον μικρότερο γιο του Αττίλα. Τιμούν τον πρίγκιπα των Ούννων σαν ένα αρχηγό με υπερφυσικές δυνάμεις. Οι

⁶⁸ ΠΡΙΣΚΟΣ, Στην αυλή του Αττίλα, 448 μ.Χ.

⁶⁹ NIBELUNGENLIED, σ. 35, σ. 57, Penguin Classics, London, 1962

⁷⁰ VOLSUNGA SAGA, σσ. 21-22 William Morris, 1962

Τούρκοι ακόμα και σήμερα δίνουν το όνομα Αττίλας στα παιδιά τους.

5.2 Ο Αττίλας στην Ρώμη

Οι Ούννοι ήταν νομάδες τουρανικής καταγωγής (ένα από τα τουρκικά φύλα), ήταν γνωστοί από αρχαίες κινεζικές πηγές με το όνομα "Χιούνγκ - Νου" (Hiung-nu) που στην γλώσσα τους σημαίνει "κοινοί σκλάβοι"⁷¹. Από την "Γεωγραφία" του Κλαύδιου Πτολεμαίου ήταν γνωστοί με την ελληνική ονομασία "Χούννοι". Λέγεται ότι οι Κινέζοι έχτισαν το Σινικό Τείχος για να τους αποκρούσουν, όταν εκείνοι επιχείρησαν να εισβάλουν στην Κίνα. Μετά την αποτυχία τους στράφηκαν προς τη Δύση με πρωτοφανή αγριότητα και πολεμικό μένος.

Από τον 2ο αιώνα μ.Χ. μετακινήθηκαν δυτικότερα και εμφανίστηκαν στα ανατολικά σύνορα της Ευρώπης. Μέχρι τον 4^ο αιώνα ήταν εντελώς άγνωστοι στην Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία. Κατά τη διάρκεια του 4^{ου} αιώνα επιχείρησαν επιδρομές μέσω του Καυκάσου και της Αρμενίας στις ρωμαϊκές επαρχίες της Μικράς Ασίας.

Πραγματικά γνωστοί έγιναν όταν υπόταξαν το Οστρογοθικό βασίλειο της Ουκρανίας, κατέλαβαν τη βόρεια όχθη του Εύξεινου Πόντου, επιτέθηκαν στους Βησιγόθους και κατευθύνθηκαν δυτικότερα κατά μήκος του Δούναβη. Έτσι δημιούργησαν το πρώτο «παιχνίδι μπιλιάρδου» της ιστορίας αφού ανάγκασαν αυτούς τους λαούς να μετακινηθούν νοτιότερα και αυτοί με την σειρά τους άλλους λαούς. Η σύγκρουση με τους Βησιγόθους τρομοκράτησε τους γύρω λαούς. Ο τρόμος αφορούσε αυτό τον νεοεμφανιζόμενο λαό που ήταν διαφορετικός από όλους τους υπόλοιπους. Στην πορεία τους προς τις εύφορες πεδιάδες της Ουγγαρίας, όπου τελικά εγκαταστάθηκαν, καθυπόταξαν πολλά μικρότερα βαρβαρικά φύλα, δημιουργώντας έτσι μια μεγάλη συνομοσπονδία εθνών.

Ο Ρωμαίος ιστορικός Αμμιάνους Μαρκέλινους⁷² περιγράφει τους Ούννους σαν τους πιο βάρβαρους από όλους τους εχθρούς των Ρωμαίων, «και ενώ

⁷¹ WESS ROBERTS, Victory secrets of Attila the Hun, σ. 1, Dell, 1994

⁷² ENDUARD GIBBON , The history of the Decline and Fall of the Roman Empire, σ. 48, London, 1914

μοιάζουν λίγο με ανθρώπους (στην πιο άσκημη μορφή τους) είναι τόσο απολίτιστοι που δεν χρησιμοποιούν την φωτιά, ούτε χρησιμοποιούν κάποιο είδος καρυκεύματος για την προετοιμασία του φαγητού τους, αλλά τρέφονται με ρίζες φυτών και σχεδόν ωμές σάρκες ζώων. Αναφέρω σχεδόν ωμές διότι χρησιμοποιούν σαν είδος μαγειρέματος την τοποθέτηση του κρέατος μεταξύ των υπαρχόντων τους και την πλάτη του αλόγου τους. Όταν επιτίθεντο, μερικές φορές εμπλέκονται σε τακτικές μάχες φτιάχνοντας σχηματισμούς και προσπαθούν να εκφοβίσουν τον εχθρό βγάζοντας άναρθρες κραυγές. Τις περισσότερες φορές όμως επιτίθεντο άτακτα. Ωστόσο είναι πολύ γρήγοροι στις κινήσεις τους. Έχουν την ικανότητα ταχύτατα να εφορμούν και να καταστρέφουν ένα ολόκληρο εχθρικό στρατόπεδο προτού γίνουν αντιληπτοί ενώ σε μάχες σώμα με σώμα αγωνίζονται χωρίς να νοιάζονται για την προσωπική τους ασφάλεια». Ωστόσο αυτή είναι η μισή αλήθεια. Ήταν βέβαια νομαδικός λαός με τις συνήθειες και τα επακόλουθα που αυτό μπορεί να επιφέρει, όμως παράλληλα ήταν γνωστοί για τον σεβασμό που έτρεφαν για τους προγόνους τους, τους ηλικιωμένους, τις γυναίκες, τα παιδιά και γενικά διατηρούσαν μία παραδοσιακή φιλοσοφία ήθους.

Οι Ρωμαίοι και οι Βυζαντινοί ήταν οι πολιτισμένοι της εποχής, ζούσαν σε μεγάλες πόλεις, είχαν αναπτυγμένα δίκτυα ύδρευσης και αποχέτευσης, ασχολούνταν με το εμπόριο, είχαν πολυδιάστατο σύστημα διακυβέρνησης και πλήρωναν φόρους. Αντίθετα οι Ούννοι ζούσαν νομαδικά, σπίτι τους ήταν οι σκηνές τους, ζούσαν από το κυνήγι και τη γη, το εμπόριο περιοριζόταν στα άλογα και τους σκλάβους που έπαιρναν από τις μάχες και φυσικά δεν είχαν κυβέρνηση και δεν πλήρωναν φόρους. Οι Ασιάτες Ούννοι δεν έμοιαζαν με τους Ευρωπαίους φυσιογνωμικά και εκτός από αυτό, τα ρούχα τους αποτελούνταν κυρίως από τομάρια ζώων, ειδικεύονταν στο κυνήγι, την ιππασία και την τοξοβολία. Η αγάπη τους για το κυνήγι βασιζόταν στην ανάγκη εξεύρεσης τροφής αλλά και στην μακρόχρονη παράδοσή τους. Όσον αφορά τα έθιμα και τις αντιλήψεις αυτά δεν είχαν καμία ομοιότητα. Οι Ούννοι πίστευαν στην δύναμη της φύσης, στις θεραπευτικές και μαντικές ικανότητες των μάγων-ιερέων τους. Αντίθετα το μεγαλύτερο μέρος των Ρωμαίων και Βυζαντινών πίστευαν στον Χριστιανισμό,

ενώ ένα μικρό ποσοστό πίστευε ακόμα στο δωδεκάθεο. Άλλωστε τον 4^ο αιώνα μ.Χ. ο Μέγας Κωνσταντίνος είχε ανακηρύξει ως επίσημη θρησκεία της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας τον Χριστιανισμό. Όλοι οι μύθοι και οι ιστορίες των Ούννων ήταν ένας ατέλειωτος ύμνος στην φύση. Πολλοί ερμήνευσαν την έλευση των Ούννων ως τιμωρία από τον Θεό για την παρακμή που υπήρχε στην Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία αφού γρήγορα έγιναν ο υπ' αριθμόν ένας κίνδυνος γι' αυτήν. Το μόνο ελπιδοφόρο μήνυμα ήταν ότι οι Ούννοι ήταν χωρισμένοι σε αυτόνομες φυλές που η κάθε μία είχε τον αρχηγό της.

Από το 400 μ.Χ. περίπου και για τα επόμενα 40 περίπου χρόνια οι Ούννοι όπως και άλλες βαρβαρικές φυλές προσέφεραν μισθοφόρους για την ενίσχυση του όλο και περισσότερο συρρικνωμένου Ρωμαϊκού στρατού. Σε αντάλλαγμα είχε επιτραπεί στους Ούννους να παραμένουν στις εγκαταλελειμμένες περιοχές στα σύνορα της Ρωμαϊκής αυτοκρατορίας

Ο Αττίλας ήταν ο γιος του βασιλιά Μουζντούκ (Mundzuk). Μετά την γέννηση του το 395 μ.Χ. ο πατέρας του πέθανε και τα τρία αδέρφια του Μουζντούκ ανέλαβαν την ανατροφή του. Γρήγορα ο Ρουγγίλα (Rugila) αποδείχτηκε ο πιο ικανός από τους τρεις και ανέλαβε τον θρόνο. Ο Αττίλας ήταν ο αγαπημένος ανιψιός του Ρουγγίλα, είχε μάθει πολύ γρήγορα να ιππεύει και ήταν ιδιαίτερα ικανός στον χειρισμό των πολεμικών όπλων (τόξου, βέλους και σπαθιού). Ωστόσο σύντομα στάλθηκε από τον θείο του στην αυλή του αυτοκράτορα Ουνούριου, Αυτοκράτορα της Δυτικής Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας. Ταυτόχρονα ένας Ρωμαίος ευγενικής καταγωγής, ο Φλάβιος Αέτιος στάλθηκε στην αυλή του βασιλιά Ρουγγίλα. Η τακτική αυτή της ανταλλαγής παιδιών-μαθητών συνηθιζόταν την εποχή εκείνη στην Δυτική Ρωμαϊκή αυτοκρατορία αφ' ενός για να στέλνονται μαθητές-κατάσκοποι στους γειτονικούς λαούς και αφ' ετέρου για να εντυπωσιάζονται οι βάρβαροι μαθητές που στέλνονταν στην αυτοκρατορική αυλή από τον πλούτο και το μεγαλείο της Δυτικής Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας. Κυρίως όμως για να κρατούν ομήρους τους γιους των βασιλέων των γειτονικών λαών (οι οποίοι στέλνονταν ως μαθητές στην Ρώμη) ώστε να αποφεύγουν τις εχθροπραξίες. Όσον αφορά τον ουσιαστικό λόγο που ώθησε τον βασιλιά των Ούννων Ρουγγίλα, να στείλει τον Αττίλα στην Ρώμη ήταν η δημόσια

αμφισβήτηση που είχε αρχίσει ο δεύτερος για τον τρόπο που χειριζόταν ζωτικά θέματα των Ούννων ο πρώτος. Την εποχή αυτή ο Αττίλας ήταν μόλις 12 ετών. Παρόλο το νεαρό της ηλικίας του είχε καταλάβει την δύναμη που είχαν οι Ούννοι και τι μπορούσαν να επιτύχουν. Γι' αυτόν το λόγο εναντιώθηκε σθεναρά στην τακτική του θείου του να χρησιμοποιεί τους πολεμιστές του σαν μισθοφόρους στην Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία.

Για τα επόμενα επτά χρόνια και μέχρι το 414 μ.Χ. περίπου⁷³, αντιστάθηκε στην προπαγάνδα των Ρωμαίων. Όχι μόνο δεν υιοθέτησε τίποτα από τον τρόπο ζωής τους αλλά προσπάθησε να εμφυσήσει πνεύμα αντίστασης και στους άλλους νεαρούς μαθητές-ομήρους⁷⁴. Προσπάθησε να ενώσει όλους τους «βάρβαρους» εναντίον της προπαγάνδας την οποία υφίσταντο. Πίστευε ότι ήταν υποχρέωσή τους να διατηρήσουν τις εθνικές τους ταυτότητες και να μην γίνουν υπηρέτες της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας. Τουλάχιστον δύο φορές προσπάθησε να διαφύγει χωρίς όμως να τα καταφέρει. Έτσι παρέμενε στην αυτοκρατορική αυλή, το μίσος του όμως για την Ρωμαϊκή ζωή και τις πολιτικές πρακτικές της, μεγάλωνε μέρα με την μέρα. Η περίοδος αυτή για τον Αττίλα ήταν η χειρότερη της ζωής του. Ζούσε σε ένα περιβάλλον όπου κυριαρχούσαν τα πολιτικά πάθη και οι δολοπλοκίες, ενώ ταυτόχρονα στερούνταν τον τόσο αγαπητό γι' αυτόν τρόπο ζωής των Ούννων του κυνηγιού, της τοξοβολίας, της ζωής στην ελεύθερη φύση.

Σε αυτή την δύσκολη περίοδο της ζωής του, κατάφερε να μετατρέψει τον θυμό και την αγανάκτηση για την μεταβολή που είχε επέλθει στην ζωή του, σε συνεχή προσπάθεια και μελέτη του τρόπου λειτουργίας των Ρωμαίων καθώς και της εσωτερικής και εξωτερικής πολιτικής τους. Η περίοδος αυτή τελικά αποδείχτηκε πολύ εποικοδομητική για τον ίδιο. Έμαθε την γλώσσα των Ρωμαίων, τον πολιτισμό τους, παρακολουθούσε τον τρόπο με τον οποίο οι Ρωμαίοι χειρίζονταν την εξωτερική πολιτική, τις συμφωνίες που σύναπταν με τις ξένες αντιπροσωπείες, τους απώτερους σκοπούς των συμφωνιών και τον τρόπο χειρισμού διαφόρων υποθέσεων. Είδε πως στην διακυβέρνηση της Ρώμης πρωταρχικό ρόλο έπαιζαν οι δολοπλοκίες και οι δολοφονίες. Παράλληλα

⁷³ WESS ROBERTS, *Victory secrets of Attila the Hun*, σ. 14, σ. 32, Dell, 1994

⁷⁴ WESS ROBERTS, *Leadership secrets of Attila the Hun*, σ. 4, Warner Books, 1987

παρακολουθούσε τον τρόπο λειτουργίας και την οργάνωση του Ρωμαϊκού στρατού. Τον εξοπλισμό που είχε ο καλύτερος στρατός της εποχής, τον τρόπο διάταξης κατά την μάχη, τον τρόπο που μάχονταν αλλά κυρίως τον τρόπο εκπαίδευσης. Ήταν αυτή η περίοδος της ζωή του Απίλα κατά την οποία εμβάθυνε σε θέματα ηγεσίας και πολεμικής τέχνης.

Όταν τελικά γύρισε στα εδάφη των Ούννων, περίπου το 414 μ.Χ., ήταν σχεδόν έτοιμος να οδηγήσει την ιστορία τους στο απόγειό της. Παράλληλα επιστρέφει στην Ρώμη και ο Φλάβιος Αέτιος, αποκαλούμενος πολλές φορές ως «Ο τελευταίος των Ρωμαίων»⁷⁵ ο οποίος επίσης έχει μάθει την γλώσσα των Ούννων, τον τρόπο που πολεμούσαν και την δύναμη τους. Γνωρίζει καλά πως είναι καλύτερο να τους έχει συμμάχους παρά εχθρούς. Οι δύο άνδρες συναντιόνται, γίνονται φίλοι και ο ένας για τον άλλο τρέφει βαθύ σεβασμό.

---

⁷⁵ ARTHEL FERRILL, The fall of Roman Empire, the military explanations, σ. 65, London, 1986

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

Περίοδος Συμβασιλείας

6.1 Υποστήριξη Αέτιου

Ο Αττίλας, ανήλθε στο θρόνο μετά τον θάνατο του θείου του Ρουγγίλα το 433 μ.Χ. μαζί με τον αδελφό του Μπλέντα. Ο Μπλέντα ήταν ο μεγαλύτερος σε ηλικία και σε σωματική διάπλαση. Ωστόσο ο σωματικά μικρότερος Αττίλας ήταν πολύ πιο εφυής από τον αδελφό του. Ουσιαστικά ήταν αυτός που έπαιρνε τις αποφάσεις⁷⁶. Μέχρι την ανάληψη της βασιλείας ο Αττίλας είχε βρεθεί τουλάχιστον δύο φορές στην Ιταλία, για να βοηθήσει τον φίλο του Αέτιο να αντιμετωπίσει βίαιες εσωτερικές συγκρούσεις, δίνοντας του πολύτιμη βοήθεια. Λόγω της παραμονής του στην Ουννική περιοχή και της εξοικείωσης που είχε με τον τρόπο ζωής τους ο Αέτιος ήταν συμπαθείς σε όλους τους Ούννους. Με αυτές τις στρατιωτικές επιτυχίες στο ενεργητικό του ο Αέτιος κατάφερε να γίνει στρατηγός και να ισχυροποιηθεί στην Δυτική Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία. Ταυτόχρονα ο Αττίλας είχε αμειφθεί πολύ καλά για την βοήθεια που είχε προσφέρει. Όταν ξέσπασαν αναταραχές στην Γαλικία ο Αττίλας έτρεξε σε βοήθεια του φίλου του. Οι πολεμιστές του σφάγιασαν τους Βουργουνδούς και σκότωσαν τον βασιλιά τους. Ακολούθησε το μακελειό των Γότθων και η πολιορκία της Τουλούζης πρωτεύουσας των Βησιγόθων. Απελπισμένοι οι Βησιγόθοι έστειλαν ιερείς να ικετεύσουν για ειρήνη. Ένας Ρωμαίος συγγραφέας σχολίασε ειρωνικά «ενώ εκείνοι είχαν εναποθέσει όλες τις ελπίδες τους στον Θεό

---

⁷⁶ WESS ROBERTS, *Victory secrets of Attila the Hun*, σ. 67, Dell, 1994

εμείς τις είχαμε εναποθέσει στους Ούννους⁷⁷».

6.2 Επιθέσεις στο Βυζάντιο

Είναι αλήθεια ότι ο σημαντικότερος εξωτερικός κίνδυνος που αντιμετώπισε το Βυζάντιο κατά την βασιλεία του Θεοδοσίου, ήταν οι Ούννοι, οι οποίοι από το 420 μ.Χ. πραγματοποιούσαν επιδρομές στην Βαλκανική, προκαλώντας στις επαρχίες της μεγάλες καταστροφές⁷⁸. Το νέο του θανάτου του βασιλιά Ρουγγίλα έφερε μεγάλη χαρά στο Βυζάντιο. Ήταν αυτός που πριν πεθάνει είχε ανοίξει μέτωπο μαζί τους. Τώρα πίστευαν ότι θα μπορούσαν να έχουν ειρήνη. Η ειρήνη ήταν πιθανή αλλά το τίμημα της βαρύ. Τώρα είχαν να αντιμετωπίσουν τον Αττίλα. Η αδυναμία του Βυζαντίου να αντιμετωπίσει στρατιωτικά τους Ούννους, ώθησε τον Θεοδόσιο να συμφωνήσει στην πληρωμή ενός ετήσιου ποσού, που ανερχόταν σε 300 κιλά χρυσάφι. Το ποσό αυτό ήταν διπλάσιο από αυτό που καταβαλλόταν στον βασιλιά Ρουγγίλα. Επίσης ο Αττίλας απαίτησε να τους επιστραφούν οι αιχμάλωτοι πολεμιστές του ενώ για την επιστροφή των Βυζαντινών ζήτησε λύτρα. Επιπλέον απαίτησε από τους Βυζαντινούς να μην συνάψουν ειρήνη με εχθρούς των Ούννων και να μην εμπλακούν στο εμπόριο στην περιοχή του Δούναβη.

Η συνθήκη ειρήνης υπεγράφη το 435 μ.Χ. Ο Αυτοκράτορας Θεοδόσιος αναγκάστηκε να υπογράψει μια συνθήκη σαν και αυτή με όρους εξευτελιστικούς για το Βυζάντιο, προκειμένου να μην συρθεί σε ένα πόλεμο που θα ταπεινωνόταν.

Ο Αττίλας από την άλλη χρησιμοποιούσε τις συνθήκες ως εύκολο τρόπο για να συλλέγει χρήματα χωρίς μάχη και έτσι να προετοιμάζει καλύτερα τον στρατό του. Άλλωστε ο πλούτος ήταν δύναμη. Κάθε κιλό χρυσού που περνούσε τον Δούναβη ενίσχυε τον Αττίλα και αποδυνάμωνε τον Θεοδόσιο.

Το 440 μ.Χ. όμως εμφανίστηκε ξανά στα σύνορα. Οι εχθροπραξίες ξανάρχισαν το 441 μ.Χ. Ο κύριος όγκος των Βυζαντινών στρατευμάτων βρισκόταν στα ανατολικά σύνορα για να αναχαιτίσει τους Πέρσες, ενώ ένα άλλο

⁷⁷ C.D.GORDON, *The Age of Attila: Fifth century Byzantium and Barbarians*, σ. 97, Michigan Press, 1960

⁷⁸ E.A. THOMSON, *History of Attila and the Huns*, σ. 44, Greenwood Press, 1975

τμήμα τους ήταν απασχολημένο στην Αφρική, όπου οι Βάνδαλοι, δημιουργώντας ένα ισχυρό στόλο, είχαν σπάσει το μονοπώλιο του θαλάσσιου εμπορίου των Βυζαντινών. Έτσι ο Θεοδόσιος είχε ήδη περιορίσει τις δυνάμεις του στις όχθες του ποταμού. Αυτή η νέα κατάσταση έδινε την ευκαιρία στον Αττίλα να εκμεταλλευτεί την δίοδο που είχε ανοιχθεί μέσω της Ιλλυρίας για τα Βαλκάνια. Δείχνοντας στρατιωτική οξυδέρκεια εισέβαλε το 441 μ.Χ. Αφορμή ήταν η βεβήλωση του Ουννικού βασιλικού τύμβου στην βόρεια όχθη του ποταμού Δούναβη από τον Ρωμαίο επίσκοπο του Μάργους (κοντά στο σημερινό Βελιγράδι). Ο Αττίλας και ο στρατός του αποδείχτηκαν αήττητοι. Περνώντας τον Δούναβη επιτίθενται στην Αυτοκρατορία και αρχίζουν να καταλαμβάνουν την μία περιοχή μετά την άλλη. Η αρχή έγινε από την Μάργους η οποία και λεηλατήθηκε. Ο Αττίλας διατάζει να μην σκοτωθούν, αλλά να συλληφθούν οι μηχανικοί ως αιχμάλωτοι. Από αυτούς μαθαίνει τα μυστικά των οχυρωματικών έργων. Για τους Βυζαντινούς η μία ήττα διαδέχεται την άλλη. Στην συνέχεια καταλείφθηκε το Σιγκιντουνούμ (σημερινό Βελιγράδι) και το Σιρμίουμ οπότε και σταμάτησαν οι επιχειρήσεις.

Μετά από μια εφήμερη εκχειρία μέχρι το 442 μ.Χ., ο Θεοδόσιος ανακάλεσε τα στρατεύματά του από την Β. Αφρική και διέταξε τη γενναία χρηματοδότηση επιχείρησης κατά των Ούννων. Ο Αττίλας αμέσως πέρασε τον Δούναβη και κατέλαβε πολλές πόλεις, λεηλατώντας και καταστρέφοντας στο διάβα του τα πάντα. Οι επιδρομές ξανάρχισαν, καταστρέφοντας την Ναϊσσό. Η καταστροφή της πόλης ήταν τέτοια που όταν μερικά χρόνια αργότερα πέρασαν Βυζαντινοί πρεσβευτές για να συναντήσουν τον Αττίλα και ενώ στρατοπέδευαν έξω από την πόλη δίπλα στον ποταμό Νισάβα, ανέφεραν ότι οι όχθες του ποταμού ήταν γεμάτες από κοκάλια ανθρώπων οι οποίοι είχαν σφαγιασθεί κατά την μάχη⁷⁹. Η καταστροφή πόλεων που αντιστέκονταν ήταν μια τακτική που εφαρμόζε ο Αττίλας, προκειμένου να προκαλέσει τον τρόμο σε όποιους σκέφτονταν στο μέλλον να πράξουν τούτο και παράλληλα να τους δώσει ένα ισχυρό κίνητρο για να συνεργαστούν μαζί του. Όσοι δε, συμφωνούσαν να συνεργαστούν μαζί του γινόντουσαν μέλη του στρατού του που συνεχώς

---

⁷⁹ ΠΡΙΣΚΟΣ, Στην αυλή του Αττίλα, 448 μ.Χ.

μεγάλωνε παρ' όλες τις απώλειες που είχε σε μάχες. Ο Αττίλας είχε καταλάβει πολύ καλά την αξία που είχε η φήμη που προηγούνταν ενός στρατού και ενεργούσε έτσι ώστε αυτή να του φέρει τα καλύτερα αποτελέσματα. Στην συνέχεια κατέλαβε την Σέρντιτσα (σημερινή Σόφια), την Φιλιππούπολη και την Αρκαδιούπολη. Έξω από την Κωνσταντινούπολη αντιμετώπισε της Βυζαντινές Δυνάμεις της οποίες και κατατρόπωσε. Οι οχυρώσεις της πρωτεύουσας όμως (ο Θεοδόσιος είχε οχυρώσει την Πόλη με τα ισχυρότερα τείχη στον κόσμο⁸⁰) και η έλλειψη τεχνικών πολιορκίας μεγάλων πόλεων από την πλευρά των Ούννων την προστάτεψαν αποτελεσματικά, έτσι ο Αττίλας στράφηκε προς την Καλλίπολη, όπου ήταν σταθμευμένο ένα τμήμα του Βυζαντινού στρατού και το κατάστρεψε ολοκληρωτικά. Κατόπιν συμφώνησε να κλείσει ειρήνη με τους Βυζαντινούς. Ο Θεοδόσιος έστειλε τον Ανατόλιο να διαπραγματευτεί την ειρήνη αλλά οι απαιτήσεις τώρα εις βάρος των Βυζαντινών ήταν μεγαλύτερες οι οποίοι πιέζονταν να πληρώσουν περίπου 2.000 κιλά χρυσάφι ως τιμωρία διότι δεν σεβάστηκαν την συνθήκη που είχαν συνάψει και ένα ετήσιο ποσό, που έφτανε περίπου τα 687 κιλά χρυσάφι ενώ η τιμή εξαγοράς για κάθε Βυζαντινό αιχμάλωτο έφτανε τις 12 νομισματικές μονάδες από 8 που ήταν στην προηγούμενη σύναψη ειρήνης, ως προϋποθέσεις για την αποχώρηση των Ούννων από τις Βυζαντινές περιοχές⁸¹. Οι απαιτήσεις των Ούννων ικανοποιήθηκαν και η επόμενη περίοδος μέχρι το 445 μ.Χ. κύλισε ειρηνικά. Αυτή την περίοδο ο Αττίλας παντρεύτηκε την πρώτη του γυναίκα την Ακίρα η οποία του γέννησε 4 αγόρια. Ο Αττίλας είχε αδυναμία στον μικρότερο γιο του Ερνάκ. Όπως αναφέρει ο Πρίσκοσ⁸² σύμφωνα με μία προφητεία η Αυτοκρατορία των Ούννων θα διαλυόταν μετά τον θάνατο του Αττίλα και ο Ερνάκ ήταν αυτός που θα την αναστήλωνε.

---

⁸⁰ Χ. ΠΑΠΑΣΩΤΗΡΙΟΥ, Η Βυζαντινή Υψηλή Στρατηγική, σ.50, Εκδόσης Ποιότητας, 2001

⁸¹ DON MARDY, The Quarterly Journal of Military History, Sep 1991

⁸² ΠΡΙΣΚΟΣ, Στην αυλή του Αττίλα, 448 μ.Χ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

Ο Αττίλας επικεφαλής των Ούννων

7.1 Συνέχεια Επιθέσεων στο Βυζάντιο

Το 445 μ.Χ. ο Αττίλας έγινε ο μοναδικός κάτοχος του θρόνου μετά από τη δολοφονία (που όπως λέγεται ο ίδιος σχεδίασε) του αδελφού του Μπλέντα. Άλλες πηγές αναφέρουν ότι ο Μπλέντα σκοτώθηκε κατά την διάρκεια κυνηγιού, το σίγουρο πάντως είναι ότι μετά από 12 χρόνια τυπικής συμβασιλείας με τον αδελφό του ο Αττίλας ανέλαβε μόνος του την εξουσία εδραιώνοντας σε μικρό χρονικό διάστημα την αυτοκρατορία των Ούννων που απλωνόταν από την Κασπία Θάλασσα μέχρι τη Βόρεια Θάλασσα.

Οι εμπειρίες που είχε αποκτήσει με τους Ρωμαίους του έδωσαν την ικανότητα να οργανώσει το έθνος των Ούννων και τον στρατό τους. Καταλαβαίνοντας την αξία ενός οργανωμένου έθνους και ενός οργανωμένου στρατού, όλες οι προσπάθειές του είχαν αυτή την κατεύθυνση. Οι Ούννοι δεν ήταν πια οι νομάδες των προηγούμενων χρόνων, ήταν ένα μεγάλο έθνος. Οργάνωσε τμήματα πεζικού και ο στρατός του έγινε μικτός, αποτελούμενος από πεζικό και ιππικό. Η παραδοσιακή μορφή του στρατού τους μέχρι εκείνη την στιγμή ήταν μόνο ιππικό. Είναι αλήθεια ότι υπό τον Αττίλα οι Ούννοι σταμάτησαν να είναι νομάδες πολεμιστές των βουνών και έγιναν οργανωμένος στρατός που σε πολλά σημεία έμοιαζε με αυτόν των Ρωμαίων.

Εκείνη την εποχή και μετά την αποχώρηση των Ούννων η Κωνσταντινούπολη μαστιζόταν από αρρώστιες και καταστροφές. Το 445 μ.Χ. η

Πόλη χτυπήθηκε από πανούκλα, ενώ το ίδιο συνέβη και το 446 μ.Χ. Τη δεύτερη φορά όμως ακολούθησε και λιμός μαζί με 4 μήνες συνεχών σεισμών. Το αποτέλεσμα ήταν μέρος των τειχών να καταστραφεί και να πεθάνουν χιλιάδες άνθρωποι, κατάσταση που προξένησε νέα επιδημία.

Το 447 μ.Χ. ο Αττίλας εμφανίστηκε ξανά στα εδάφη του Βυζαντίου, με ακόμα μεγαλύτερες δυνάμεις από ότι είχε την προηγούμενη φορά⁸³. Έχοντας καταλάβει τη δεινή θέση που βρισκόταν το Βυζάντιο είδε την ευκαιρία που του δινότανε για να μεγαλώσει το Ουννικό έθνος και ταυτόχρονα να αναγκάσει τον Θεοδοσίο να του δώσει περισσότερα χρήματα για να προετοιμάσει την νέα του εκστρατεία. Αυτή την φορά η αντίσταση των Βυζαντινών ήταν πιο σθεναρή, αλλά και πάλι ο Ούννος βασιλιάς υπερίσχυσε. Στην μάχη που δόθηκε στον ποταμό Βίντ οι Βυζαντινοί ηττήθηκαν έχοντας βαριές απώλειες. Αφού λεηλάτησε τις ΒΑ επαρχίες του κράτους, στράφηκε νότια και έφτασε μέχρι τις Θερμοπύλες μη βρίσκοντας ουσιαστικά αντίπαλο για να τον αντιμετωπίσει. Η Πόλη σώθηκε λόγω της παρεμβάσεως του έπαρχου Κωνσταντίνου Φλαβίου ο οποίος οργάνωσε την ανοικοδόμηση και βελτίωσε σε πολλές περιπτώσεις τα τείχη της.

Μετά από διαπραγματεύσεις που κράτησαν τρία χρόνια και μετά από απαίτηση του Αττίλα, οι Βυζαντινοί αναγκάστηκαν να εκκενώσουν μια μεγάλη λωρίδα περίπου 500 χιλιομέτρων Ανατολικά του σημερινού Βελιγραδίου και περίπου 150 χιλιομέτρων νότια του Δούναβη, ενώ συνέχισαν να πληρώνουν ετήσια εισφορά στους Ούννους.

Ο ιστορικός Πρίσκος ήταν ο μόνος συγγραφέας της εποχής του Αττίλα που άφησε γραπτά κείμενα που αναφέρονταν σε αυτόν. Ο Πρίσκος μαζί με τον Μάξιμο επισκέφτηκαν τον Αττίλα το 448 μ.Χ. ως απεσταλμένοι του Αυτοκράτορα Θεοδοσίου και συνομίλησαν μαζί του για την προοπτική ειρήνης και τους όρους αυτής. Μετά από αυτή τη συνάντηση και επειδή ο βασιλιάς των Ούννων ήθελε να κινηθεί βόρεια, αποφάσισαν να τον ακολουθήσουν ώστε να φέρουν την αποστολή τους σε πέρας με τον καλύτερο τρόπο. Ο Πρίσκος⁸⁴ περιγράφει λεπτομερώς την επίσκεψη του στην αυλή του Αττίλα. Σύμφωνα με την περιγραφή

---

⁸³ ARTHEL FERRILL, *The fall of Roman Empire, the military explanations*, σ. 56, London, 1986

⁸⁴ ΠΡΙΣΚΟΣ, *Στην αυλή του Αττίλα*, 448 μ.Χ.

η παράθεση του γεύματος που τους έγινε ήταν πολυτελέστατη τόσο από πλευράς ποικιλίας όσο και από πλευράς παραθέσεως. Το φαγητό τους σερβιρίστηκε σε ασημένια πιάτα όχι μόνο σε αυτούς αλλά και στους άλλους επισκέπτες που βρισκόντουσαν εκεί από άλλες βαρβαρικές φυλές. Ωστόσο ο Αττίλας έτρωγε σε ξύλινο πιάτο και μόνο κρέας. Το ποτήρι του ήταν και αυτό ξύλινο σε αντίθεση με αυτά των καλεσμένων που ήταν ασημένια ή χρυσά. Επίσης τα ρούχα του ήταν και αυτά πολύ απλά ενώ έλαμπαν από καθαριότητα. Το σπαθί του και τα παπούτσια του δεν ήταν διακοσμημένα με πετράδια και χρυσό όπως ήταν των άλλων βάρβαρων καλεσμένων. Όλα αυτά έδειχναν την αυτοπειθαρχία του και την απέχθειά του για την πολυτέλεια.

Μετά την σύναψη της ειρήνης ο θανάσιμος κίνδυνος για τους Βυζαντινούς θα αποφευχθεί.

7.2 Επιθέσεις στην Δυτική Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία

Το 450 μ.Χ. ο Αττίλας κάνει γνωστή την πρόθεση του να επιτεθεί στο πολύ ισχυρό για την εποχή βασίλειο των Βησιγόθων της Τουλούζη συμμαχώντας με τον αυτοκράτορα της Δυτικής Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας Βαλεντινιανό τον Γ'. Έχουν προηγηθεί συνομιλίες με τον στρατηγό Φλάβιο Αέτιο τον φίλο του Αττίλα. Επίσης θεωρείται ότι επηρέασε τον Αττίλα για αυτή του την επιλογή και ο Γεϊσέριος διπλωμάτης των Ρωμαίων ο οποίος αντιπαθούσε και φοβόταν τους Βησιγόθους.

Σύμφωνα με τον Μπάρη (J.B. Bury)⁸⁵ μέχρι εκείνη την στιγμή ο Αττίλας είχε εκδηλώσει την πρόθεση να συμμαχήσει και με τους Βησιγόθους και με τους Ρωμαίους με απώτερο σκοπό να επεκτείνει τα σύνορα του κράτους του.

Στο Βυζάντιο ο Αυτοκράτορας Θεοδόσιος ο ΙΙ πέφτει από το άλογο του, πεθαίνει το 450 μ.Χ. και τον διαδέχεται ο Μαρκιανός. Ο Μαρκιανός υιοθετεί σκληρή στάση απέναντι στους Ούννους και σταματάει να τους πληρώνει το

---

⁸⁵ J.B BURY , The invasion of Europe by the Barbarians , lecture IX, Cambridge University, 1928, για επιπλέον ανάλυση επί του θέματος γίνονται αναφορές στο βιβλίο του ίδιου συγγραφέα History of the later roman empire, from the death of Theodosius I to the death of Justinian, A.D. 395 to A.D. 565. (2 vols) (London, 1923).

ετήσιο συμφωνημένο ποσό⁸⁶.

Ένα σκάνδαλο που γίνεται και η περιορισμένη στρατιωτική δύναμη της Δυτικής Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας αλλάζουν την ροή της ιστορίας. Το 449 μ.Χ. αποκαλύπτεται ότι η Ονώρια, αδελφή του Ρωμαίου αυτοκράτορα Βαλεντινιανού του Γ΄ είχε ερωτικές σχέσεις με τον οικονόμο της. Μετά από αυτό ο οικονόμος εκτελείται και η Ονώρια απομονώνεται. Θυμωμένη για τον τρόπο με τον οποίο της φέρθηκε ο αδελφός της την άνοιξη του 450 μ.Χ. στέλνει μήνυμα και ένα δακτυλίδι στον Αττίλα ζητώντας να την βοηθήσει. Ο Αττίλας αλλάζει τα σχέδια του, δηλώνει ότι το μήνυμα που πήρε είναι πρόταση γάμου και ζητάει επίσης με μήνυμα που στέλνει στον Βαλεντινιανό, να γίνει ο γάμος και την μισή Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία ως προίκα. Δεν ήταν βέβαια αυτός ο κύριος λόγος που ώθησε το Αττίλα να στραφεί προς την Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία. Ο κύριος λόγος ήταν ότι τώρα οι Ρωμαίοι ήταν αρκετά πιο ευπρόσβλητοι από τους Βυζαντινούς.

Ο Αυτοκράτορας λαμβάνοντας το μήνυμα αρχικά σκέφτεται να σκοτώσει την αδελφή του, αλλά μετά την παρέμβαση της μητέρας του αποφασίζει να την εξορίσει. Ταυτόχρονα στέλνει μήνυμα στον Αττίλα αρνούμενος να δεχθεί οτιδήποτε έχει σχέση με αυτή την πρόταση γάμου και μαζί πολλά δώρα για να κατευνάσει τα πνεύματα. Ο Αττίλας δέχεται τα δώρα αλλά παράλληλα στέλνει απεσταλμένους στην Ραβέννα (πρωτεύουσα της Δυτικής Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας από το 402 μ.Χ.) για να διεκδικήσουν την νομιμότητα της πρότασης και παράλληλα να δηλώσει ότι εφόσον η Ρωμαϊκή πλευρά αποκηρύξει την νομιμότητα της θα εισβάλει στην Αυτοκρατορία για να διεκδικήσει την μισή από αυτή που «δικαιωματικά του ανήκει». Τώρα πια η πιθανότητα οι δύο φίλοι Αττίλας και Αέτιος να βρεθούν αντιμέτωποι στο πεδίο της μάχης είναι μεγάλη.

Ταυτόχρονα ο βασιλιάς των Σάλιων Φράγκων πεθαίνει και ξεσπάει διαμάχη μεταξύ των δύο γιών του για την διαδοχή. Ανάμειξη σε αυτή την διαμάχη έχουν τόσο ο Αττίλας, ο οποίος υποστηρίζει τον μεγαλύτερο αδελφό, όσο και ο Αέτιος ο οποίος υποστηρίζει τον νεότερο αδελφό.

Το 451 μ.Χ.⁸⁷ ο Αττίλας φτάνει στην Μπελγίκα με στρατό περίπου 500.000

---

⁸⁶ ARTHEL FERRILL, *The fall of Roman Empire, the military explanations*, σ. 67, London, 1986

⁸⁷ JORDANES, *The original and Deeds of the Goths*, www.ucalgary.ca/~vandersp/Courses/texts

(οι εκτιμήσεις είναι από 300.000 έως 700.00) και εκμεταλλεύεται αμέσως την ευκαιρία που του δίνεται να εισβάλει στα Ρωμαϊκά εδάφη διεκδικώντας τα μισά από αυτά που «δικαιωματικά του ανήκουν». Κινείται προς την Γαλικία και στο πέρασμα του σπέρνει τον όλεθρο. Οι Ρωμαίοι καλούνται να αντιμετωπίσουν και να διώξουν τη "Μάστιγα του Θεού".

Στις 7 Απριλίου καταλαμβάνει την Μέτζ, στην συνέχεια το Στρασβούργο και την Κολονία. Ο Αττίλας αφού εξασφάλισε το Ρήνο, κινήθηκε προς την κεντρική σημερινή Γαλλία και πολιορκήσε την Ορλεάνη. Ταυτόχρονα ο Αέτιος ενεργώντας αστραπιαία, κατάφερε να δημιουργήσει έναν τρομερό συνασπισμό ενάντια των Ούννων έχοντας ενισχύσεις από τους Βουργουνδούς, μέρος των Φράγκων και τους Κέλτες και κινείται για να τον αντιμετωπίσει. Παράλληλα στέλνει αντιπροσωπεία στους Βησιγόθους υπό τον Άβητο ο οποίος και εξασφαλίζει τη στρατηγικής σημασίας συμμαχία του βασιλιά τους Θεοδόρικου. Αυτό το επίτευγμα του Αέτιου ήταν τεράστιας σημασίας διότι κατάφερε να ενώσει παραδοσιακούς εχθρούς των Ρωμαίων (με τους οποίους μαχόντουσαν τις δεκαετίες του 420 μ.Χ. και 430 μ.Χ.) με τον Ρωμαϊκό στρατό για να δημιουργήσει μια αποτελεσματική στρατιωτική μηχανή⁸⁸. Ο Αττίλας δεν ανέμενε τέτοια αντίδραση εκ μέρους των Ρωμαίων, και ήταν αρκετά σοφός ώστε να μην αφήσει το στρατό του να παγιδευτεί γύρω από τα τείχη της Ορλεάνης, έτσι εγκατέλειψε την πολιορκία, στις 14 Ιουνίου⁸⁹. Αυτό έδωσε στους Ρωμαίους και στους συμμάχους τους ηθικό πλεονέκτημα, καθώς οι Ούννοι (με τους οποίους είχαν συμπαραταχθεί Γερμανικές φυλές, οι Οστρογόθοι και μέρος των Φράγκων) αποσύρθηκαν στην ανοικτή πεδιάδα της σύγχρονης περιοχής Σαμπανίας της Γαλλίας.

7.3 Η Μάχη στα Καταλαυνικά Πεδία

Οι δύο στρατοί συναντήθηκαν στη σημερινή Γαλλία, στα Καταλαυνικά Πεδία, στις 20 Ιουνίου του 451 μ.Χ. Και εδώ δεν θα αναφερθούμε στην τακτική

---

⁸⁸ ARTHEL FERRILL, *The fall of Roman Empire, the military explanations*, σ. 68, London, 1986

⁸⁹ Idim, σ. 69

που ακολουθήθηκε κατά την μάχη. Ήταν μια από τις πιο άγριες και αιματηρές μάχες όλων των εποχών (γνωστή και ως μάχη των Εθνών). Ο Αττίλας ηττήθηκε. Αλλά και οι απώλειες των Ρωμαίων ήταν μεγάλες, ενώ στην μάχη σκοτώθηκε και ο βασιλιάς των Βησιγόθων Θεοδώρικος. Ο Αέτιος δεν είχε την δυνατότητα να καταδιώξει τον αντίπαλό του, που υποχώρησε τακτικά. Σημαντικό πλεονέκτημα για τους Ρωμαίους ήταν οι στολές μάχης που διέθεταν. Αυτές αποτελούνταν από μπρούτζινα κράνη και μπρούτζινες πανοπλίες οι οποίες αποδείχτηκαν πολύ αποτελεσματικές στην μάχη σώμα με σώμα, σε σχέση με την ελαφριά προστασία που διέθεταν οι Ούννοι. Επίσης τα σπαθιά των Ρωμαίων ήταν πιο αποτελεσματικά από τις λόγχες των αντιπάλων τους. Όταν έπεσε η νύχτα υπολογίζεται ότι από πλευράς Ούννων κείτονταν νεκροί από 162.000 έως 300.000 άνδρες, ενώ ο αριθμός των Ρωμαίων δεν ήταν πολύ μικρότερος⁹⁰.

7.4 Επίθεση στη Ρώμη – Θάνατος Αττίλα

Μετά από αυτή την μάχη ο Αττίλας προσηλώνεται στην αναδιοργάνωση του στρατού του ώστε να τον κάνει ακόμα πιο αποτελεσματικό. Τις γούνινες στολές μάχης μέχρι εκείνη την στιγμή τις αντικαθιστά με δερμάτινες πανοπλίες με μεταλλικό περίβλημα. Εκπαιδεύει τους άνδρες του σε σύγχρονες τακτικές πεζικού, κινήσεις σχηματισμών μάχης και πώς να χρησιμοποιούν τις ασπίδες τους σε νέες τακτικές. Επιπλέον δημιουργεί νέα όπλα από σίδηρο και θωρακίζει την πρωτεύουσα του Ετζελμπούρκ ώστε να μπορεί να αντέξει εχθρικές επιθέσεις.

Το 452 μ.Χ. ο Αττίλας επιτέθηκε και πάλι κατά της Ιταλίας απαιτώντας εκ νέου την απελευθέρωση της Ονώριας, την τέλεση γάμου λόγω του δακτυλιδιού που του είχε σταλεί και την μισή Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία. Τον Μάιο του ίδιου έτους περνάει της Ιουλιανές Άλπεις στην Βόρεια Ιταλία. Η Ακουϊλέια μια ξακουστή πόλη της εποχής για τον πλούτο της και την καλή οχύρωση της, είχε καταφέρει να παραμείνει ανέπαφη από πολλές πολιορκίες που είχαν διεξαχθεί εναντίων της. Αυτή την φορά όμως ο Ουννικός στρατός ήταν πλήρως ανανεωμένος. Η πόλη κατακτήθηκε σχεδόν αμέσως με την βοήθεια πολιορκητικών μηχανών και ανεμόσκαλων. Η μία πόλη μετά την άλλη παραδίδονταν στον Αττίλα. Η Βιτζέντζα,

---

⁹⁰ WESS ROBERTS, Leadership secrets of Attila the Hun, σ. 8, Warner Books, 1987

η Βερόνα, η Μπρέτσια, το Μιλάνο και η Παβία απλώς άνοιξαν τις πύλες τους για να τον υποδεχθούν⁹¹. Τώρα ο Αέτιος δεν έχει καμιά ελπίδα να τον σταματήσει. Ο στρατός που είχε ηγηθεί τον προηγούμενο χρόνο στα Καταλαυνικά Πεδία είχε διασκορπιστεί μετά την μάχη. Η πρόταση που έκανε στον Βαλεντινιανό ήταν να εγκαταλείψουν την Ρώμη - όπου είχε μεταφερθεί η Αυλή του Αυτοκράτορα της Δυτικής Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας - και να μεταβούν στην Γαλικία η οποία θα ήταν ασφαλής για τους επόμενους μήνες. Ο Αυτοκράτορας απέρριψε την πρόταση - άλλωστε ο Αέτιος θύμα τον δολοπλοκιών της αυλής μετά την μάχη στα Καταλαυνικά Πεδία, είχε πέσει σε δυσμένεια - και σκέφτεται με τι όρους να ζητήσει συνθηκολόγηση. Ο Αττίλας έχει ήδη καταλάβει την Βόρεια Ιταλία. Ο δρόμος προς την Ρώμη είναι ανοικτός.

Τη φορά αυτή όμως δεν αντιμετώπισε τις ρωμαϊκές λεγεώνες, αλλά τον Πάπα Λέοντος τον Μεγάλο και την ολιγομελή συνοδεία του έξω από τα τείχη της Ρώμης.

Δεν γνωρίζουμε σήμερα τι ειπώθηκε μεταξύ των δυο ανδρών. Πρόκειται για ένα από τα μυστήρια της ιστορίας. Πάντως, μετά την συνάντηση, ο Αττίλας υποχώρησε με το στρατό του σε βορειότερες περιοχές. Για την ξαφνική αυτή υποχώρηση έχουν διατυπωθεί κατά καιρούς διάφορες ερμηνείες, αλλά το μυστήριο παραμένει. Είναι αλήθεια ότι τα στρατεύματά του μαστίζονταν από πανούκλα και λοιμό με αποτέλεσμα να χάσει δυνάμεις και επιπλέον ο Μαρκιανός έστειλε στρατεύματα σε αρωγή των Ρωμαίων από το Βυζάντιο. Επιπλέον οι άμαξες των Ούννων ήταν είδη γεμάτες με τόσα λάφυρα που δύσκολα μπορούσαν να μετακινηθούν. Ο πιο πιθανός λόγος πάντως είναι ο Αττίλας που τόσο πολύ απεχθάνοταν την Ρώμη, να μην θέλησε να την καταστρέψει αφού αυτή αποτελούσε την ουσιαστική πηγή των εσόδων του. Ωστόσο σήμερα δεν είναι γνωστό εάν ήταν αυτοί οι λόγοι που τον έκαναν να υποχωρήσει ή τα λόγια που του είπε ο Πάπας Λέοντος ο Μεγάλος⁹² ή και όλα μαζί. Άλλωστε σύμφωνα με μία άλλη εκδοχή, η αιτία της αποχώρησης του Αττίλα ήταν η προκατάληψη ότι θα έχει την ίδια μοίρα με τον Αλάρικ ο οποίος πέθανε αμέσως μετά την

---

⁹¹ WESS ROBERTS, *Victory secrets of Attila the Hun*, σ. 5, Dell, 1994

⁹² ARTHEL FERRILL, *The fall of Roman Empire, the military explanations*, σ. 79, London, 1986

ληλάτηση της Ρώμης το 410 μ.Χ.

Πάντως όποιος και να ήταν ο λόγος, ο Αττίλας εγκατέλειψε την Ιταλία και γύρισε στο παλάτι του στον Δούναβη. Πιο πλούσιος και πιο δυνατός από ποτέ, σχεδίαζε να επιτεθεί ξανά κατά του Βυζαντίου λόγω του ότι ο Μαρκιανός είχε σταματήσει να πληρώνει ετήσια εισφορά στους Ούννους.

Το 453 μ.Χ. ο Αττίλας παντρεύτηκε την Ιδιλκώ. Μετά τον γάμο το ζευγάρι αποσύρθηκε στην κρεβατοκάμαρα του. Την επόμενη μέρα, επειδή αργούσε ο Αττίλας να βγει από το δωμάτιο, οι στρατηγοί του ανήσυχοι παραβίασαν την πόρτα. Η Ιδιλκώ έκλαιγε πάνω στην κλίνη και δίπλα της ο Αττίλας βρισκόταν σε μια λίμνη αίματος. Σύμφωνα με την επίσημη εκδοχή είχε διαρραγεί την νύκτα κάποια φλέβα, με αποτέλεσμα να πνιγεί. Μία άλλη εκδοχή θέλει την νέα του γυναίκα η οποία ήταν κόρη ενός των αρχηγών των Ουννικών φυλών τον οποίο είχε εκτελέσει ο Αττίλας διότι επαναστάτησε εναντίον του, να τον δολοφονεί την νύκτα του γάμου τους⁹³. Ωστόσο δεν βρέθηκαν πληγές στο σώμα του Αττίλα.

Το σώμα του Αττίλα τοποθετήθηκε σε τριπλό φέρετρο από σίδηρο, χρυσό και ασήμι. Το σίδηρο αντιπροσώπευε τις κατακτήσεις του, ενώ το ασήμι και το χρυσάφι τα λάφυρα και τους φόρους υποταγής που είχε πάρει από τους Ρωμαίους και τους Βυζαντινούς Αυτοκράτορες. Ενταφιάστηκε σε άγνωστη μέχρι σήμερα τοποθεσία. Οι πολεμιστές του τον πένθησαν κόβοντας τα μαλλιά τους και ανοίγοντας πληγές στο σώμα τους με τα σπαθιά τους γιατί σύμφωνα με αυτούς, τον μεγαλύτερο αρχηγός τους δεν έπρεπε να τον πενθήσουν με δάκρυα αλλά με το αίμα τους. Ο θάνατός του έφερε μεγάλη χαρά στην Ρώμη και στο Βυζάντιο. Ο Βυζαντινός Αυτοκράτορας ισχυρίστηκε ότι είδε στον ύπνο του τον Θεό που του προανήγγειλε τον θάνατο του Αττίλα. Στα πόδια του βρισκόταν το τόξο του Ούννου βασιλέα. Ανεξάρτητα εάν η ιστορία είναι αλήθεια ή όχι, ο συμβολισμός είναι εύστοχος. Το ισχυρό τόξο των Ούννων είχε σπάσει.

Το 454 μ.Χ. οι Οστρογότθοι και άλλες Γερμανικές φυλές επαναστατούν εναντίον των Ούννων και των υιών του Αττίλα οι οποίοι έχουν συνεχείς διαμάχες μεταξύ τους και δεν μπορούν να αντιμετωπίσουν την κατάσταση. Οι Ούννοι που υπό τον Αττίλα είχαν γνωρίσει πρωτοφανή ενότητα σπαράζονται μεταξύ τους.

---

⁹³ AMMIANUS MARCELLINUS, *The Heroic Age*, σ. 39, Cambridge University Press, 1926

Μέχρι το 469 μ.Χ. η τεράστια νεοϊδρυθείσα αυτοκρατορία των Ούννων, διαλύθηκε και χάθηκε από το προσκήνιο της ιστορίας.

Είναι αλήθεια ότι ήταν μια Αυτοκρατορία που χτίστηκε από την ηγετική ικανότητα ενός ανθρώπου και μετά τον θάνατο του εξαφανίστηκε μαζί του.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8

Στρατηγική-Πολιτική Του Αττίλα

8.1 Γενικά

Προτού αρχίσουμε την ανάλυση της υψηλής στρατηγικής του Αττίλα θα πρέπει να εστιάσουμε στον τρόπο με τον οποίο ο Αττίλας συνέλαβε και ξεκίνησε την δημιουργία της Ουννικής Αυτοκρατορίας.

Έχοντας την τύχη, όπως τελικά αποδείχτηκε, να βρίσκεται κατά την εφηβική του ηλικία στην Ρώμη απέκτησε πείρα στην πολιτική και είχε τα κατάλληλα ερεθίσματα ώστε να συλλάβει και να φέρει σε πέρας την δημιουργία μιας Αυτοκρατορίας που μέχρι τότε κανείς δεν μπορούσε να φανταστεί. Βάζοντας σε προτεραιότητα την ενότητα και την αφομοίωση πληθυσμών οι οποίοι ερχόντουσαν υπό την κυριαρχία του κατάφερε να δημιουργήσει ένα στρατό αξιόμαχο ο οποίος συνεχώς αυξανόταν. Διακηρύσσοντας ότι οι Ούννοι αλλά και οι υπόλοιποι λαοί οι οποίοι πολεμούσαν μαζί του, έπρεπε και μπορούσαν να πάρουν εδάφη από τη Δυτική Ρωμαϊκή και τη Βυζαντινή Αυτοκρατορία που τόσα δεινά τους είχαν επιφέρει και τόσο τους είχαν εκμεταλλευτεί μέχρι τότε, κατάφερε να τους ενώσει εναντίον ενός κοινού εχθρού (άλλωστε αυτή ήταν η πεποίθηση του Αττίλα από την πρώτη στιγμή και ήταν ο λόγος της δημόσιας αντιπαράθεσης του με τον Θείο του Ρουγγίλα όταν αυτός ανέλαβε τον θρόνο μετά από τον θάνατο του βασιλιά Μουζντούκ). Ο Αττίλας είναι για τους Ούννους ο λυτρωτής ο οποίος προσπαθεί να σταματήσει την αδικία που τόσα χρόνια γίνονταν εις

βάρος τους. Νομιμοποιεί όχι μόνο τον λόγο της επεκτατικής του πολιτικής στον λαό του, αλλά επιπλέον δίνει κίνητρο και σε άλλους λαούς οι οποίοι νιώθουν αδικημένοι από τους Ρωμαίους και τους Βυζαντινούς να εκδικηθούν. Όσον αφορά την νομιμοποίηση των ενεργειών του στην διεθνή κοινότητα της εποχής φρόντισε να βρίσκει πάντα μια πρόφαση που θα δικαιολογούσε τις ενέργειές του. Αυτή η πρόφαση ήταν η μη πληρωμή προσυμφωνηθέντων φόρων για την διατήρηση της ειρήνης, η αξίωση της μισής Αυτοκρατορίας λόγω του δακτυλιδιού που του είχε σταλεί από την Ονώρια κ.ά. Πάντως είναι σαφές ότι πάντα υπήρχε ένας «λόγος» για να θέσει σε εφαρμογή τα σχέδια του που ήταν η κατάλυση της Ρωμαϊκής και Βυζαντινής Αυτοκρατορίας και η εδραίωση της Ουννικής.

8.2 Στρατιωτική Στρατηγική Ατίλα

Η στρατιωτική στρατηγική του Ατίλα όπως αποδείχτηκε εκ του αποτελέσματος ήταν πολύ επιτυχημένη. Ίσως, όπως φαίνεται και από την παραπάνω παράθεση των γεγονότων να μην υπήρχε απόλυτος αρχικός στρατιωτικός στρατηγικός σχεδιασμός αλλά με την πάροδο του χρόνου αποδείχτηκε ότι όπου υπήρχε ανάγκη επανασχεδιασμού και προσαρμογής στις διαμορφούμενες καταστάσεις, αυτό έγινε.

Η δημιουργία Ουννικού πεζικού ήταν δικό του επίτευγμα. Βλέποντας την ανάγκη που υπήρχε για τον στρατιωτικό εκσυγχρονισμό των Ούννων, ώστε να μπορούν να αντιμετωπίζουν τους σύγχρονους στρατούς της εποχής και έχοντας την εμπειρία της Ρωμαϊκής αυλής όπου είχε διαμείνει επτά χρόνια, δημιούργησε πεζικό και εισήγαγε νέες τακτικές για τον τρόπο μάχης. Επίσης φρόντισε να τους διδάξει την πειθαρχία κατά την μάχη κάτι που δεν υπήρχε νωρίτερα και γενικά μετέτρεψε έναν νομαδικό σύνολο πολεμιστών σε τακτικό στρατό.

Πριν ξεκινήσει την εκστρατεία του δημιούργησε τον μεγάλο και ισχυρό στρατό των Ούννων, κερδίζοντας την υποστήριξη των περισσότερων αρχηγών των φυλών αρχικά και εκτελώντας όσους από αυτούς δεν υποτάχθηκαν στην θέληση του για ενότητα αργότερα. Η βήμα προς βήμα επίτευξη του παραπάνω σκοπού ισχυροποιώντας τον στρατό του πριν αντιμετωπίσει δυνατούς αρχηγούς Ουννικών φυλών δίνει τον πρώτο στρατηγικό στρατιωτικό του στόχο ο οποίος

εστέφθει με απόλυτη επιτυχία. Άλλωστε και αργότερα όταν υπήρξαν αρχηγοί Ουννικών φυλών που αντιτάχθηκαν στις επιλογές του και επιζήτησαν την απόσχιση, φρόντισε άμεσα να τους αντιμετωπίσει στο πεδίο της μάχης και να τους εκτελέσει παραδειγματίζοντας έτσι τους υπολοίπους. Με αυτό τον τρόπο δημιουργώντας μια ισχυρή ενωμένη βάση στα μετόπισθεν, της οποίας ήταν ο αδιαμφισβήτητος αρχηγός, ξεκίνησε για τον επόμενο στρατιωτικό του στρατηγικό στόχο που ήταν η κατάκτηση των γειτονικών του περιοχών, τον οποίο επίσης πέτυχε.

Κατηγορήθηκε από διάφορους μελετητές της εκστρατείας του ότι πολλές φορές η καταστροφή πόλεων και η θανάτωση ολόκληρου του πληθυσμού τους, ήταν ο στρατιωτικός σκοπός του βάρβαρου αυτού Ούννου. Ωστόσο ποτέ δεν έπραξε έτσι εκτός από τις περιπτώσεις αυτές, που ήθελε να δώσει ένα ηχηρό μήνυμα ότι όποιος επαναστατεί εναντίον του θα έχει την ίδια τύχη. Με αυτό τον τρόπο κατάφερε σε πολλές περιπτώσεις να επιτύχει την παράδοση πόλεων άνευ μάχης. Έτσι εκπλήρωνε έναν ακόμα στρατιωτικό του στόχο, την διατήρηση του ανέπαφου του στρατού του. Ταυτόχρονα κατάφερνε από τις νέες κατακτήσεις του (τις νέες πόλεις που μόλις είχαν παραδοθεί) να στρατολογή άνδρες και έτσι να γίνεται ο στρατός του πιο μεγάλος και πιο ισχυρός. Σαν αποτέλεσμα είχε πάντα ισχυρές εφεδρείες.

Επιπλέον έδειξε την απαιτούμενη στρατιωτική ωριμότητα μετά την μάχη στα Καταλαυνικά Πεδία, ανέλυσε τα αίτια της ήττας του και επανατοποθέτησε την στρατηγική του⁹⁴. Ως αποτέλεσμα, όπως είδαμε και παραπάνω εξόπλισε τον στρατό του με νέες στολές μάχης και νέο οπλισμό. Επιπλέον υιοθέτησε και νέα στρατηγικά όπλα όπως οι καταπέλτες. Μετά την αναδιοργάνωση που ακολούθησε την μάχη των Καταλαυνικών Πεδίων δεν υπήρχε ικανός αντίπαλος για να τον αντιμετωπίσει. Ωστόσο ο θάνατος του δεν επέτρεψε μεγαλύτερη εξάπλωση της Αυτοκρατορίας του.

Τέλος πρέπει να τονιστεί ότι ως μεγάλος στρατιωτικός ηγέτης σχεδίαζε λεπτομερώς τις ενέργειές του χωρίς να βασίζεται καθόλου στον παράγοντα τύχη

---

⁹⁴ WESS ROBERTS, *Leadership secrets of Attila the Hun*, σ. 8, Warner Books, 1987

και γενικά ο Απίλας, όπως και ο Αλέξανδρος, έδειξε απαρέγκλιτη ταύτιση των στρατηγικών σχεδιασμών του, με τους πολιτικούς στόχους που είχε θέσει.

8.3 Οικονομική Διάσταση

Οι Ούννοι πριν τον Απίλα εξοικονομούσαν χρήματα από το εμπόριο των αλόγων και των σκλάβων. Στο επίπεδο των φυλών η οικονομία τους βασιζόταν στις πολεμικές υπηρεσίες που προσέφεραν κυρίως στους Ρωμαίους, σε λεηλασίες και σε συνεισφορές αδύναμων στρατιωτικά γειτονικών κρατών. Αυτή η οικονομική προοπτική δεν θα μπορούσε να στηρίξει ένα εγχείρημα σαν αυτό του Απίλα.

Ο μεγάλος αυτός κατακτητής αναγνωρίζοντας αμέσως την αδυναμία του σε αυτό τον τομέα αναζήτησε τρόπους ώστε να μπορέσει να χρηματοδοτήσει την εκστρατεία του. Αρχικά συνέχισε την τακτική της προσφοράς πολεμικών υπηρεσιών στους Ρωμαίους αλλά πολύ γρήγορα και εκβιάζοντας σε πόλεμο τους Βυζαντινούς, γνωρίζοντας ότι δεν μπορούσαν να τον αντιμετωπίσουν στρατιωτικά κατάφερε την ετήσια εισροή στο θησαυροφυλάκιο του 300 κιλών χρυσού για την διατήρηση της ειρήνης (ποσό διπλάσιο από ότι μέχρι τότε καταβαλλόταν στους Ούννους). Με αυτόν τον τρόπο άρχισε να χρηματοδοτεί τον στρατό του.

Το 442 μ.Χ. έχοντας ανάγκη περισσότερων χρημάτων για την πραγματοποίηση των σχεδίων του, επιτέθηκε στο Βυζάντιο και εξασφάλισε 2.000 κιλά χρυσάφι και ετήσια συνεισφορά 687 περίπου κιλών για την σύναψη ειρήνης. Με αυτό τον τρόπο ενισχύονταν οι Ούννοι ενώ αντίθετα αποδυναμώνονταν οι Βυζαντινοί.

Αυτή τα χρήματα ήταν μια μεγάλη οικονομική βοήθεια. Από αυτό το σημείο και πέρα ο Απίλας δεν αντιμετώπισε σοβαρό οικονομικό πρόβλημα. Άλλωστε από το 450 μ.Χ. όπου και σταματάει η καταβολή του ετήσιου συμφωνημένου ποσού από τον νέο αυτοκράτορα του Βυζαντίου Μαρκιανό, οι εισροές στο Ουννικό θησαυροφυλάκιο από τα λάφυρα των εδαφικών επεκτάσεων είναι πολύ μεγάλες.

8.4 Εσωτερική Πολιτική.

Όσον αφορά την εσωτερική συνοχή της Αυτοκρατορίας που χιζόταν ημέρα με την ημέρα, ο Απίλας αποδείχτηκε πολύ ικανός. Ένωσε τους Ούννους δίνοντας τους κάθε φορά και ένα εθνικό σκοπό. Ως αρχικός σκοπός ήταν η κατάκτηση των Σλάβων και των Γερμανών. Αφού αυτός ο σκοπός πραγματοποιήθηκε η κατάκτηση της Ρώμης και της Κωνσταντινούπολης ήταν ο επόμενος. Εάν και αυτός ο σκοπός είχε επιτευχθεί τότε θα είχε σειρά η Ασία.

Οι Ούννοι ήταν ανέκαθεν χωρισμένοι σε ανεξάρτητες φυλές. Κατά τις μετακινήσεις των φυλών από περιοχή σε περιοχή οι γάμοι μεταξύ ντόπιων και Ούννων ήταν πολυάριθμοι, με αποτέλεσμα τα έθιμά τους και τα χαρακτηριστικά τους να αμβλύνονται. Η κάθε φυλή είχε τον αρχηγό της τον οποίο και όλοι υπάκουαν. Οι μικρές αυτές φυλές συνδεόντουσαν μεταξύ τους λόγω της καταγωγής τους και των κοινών εθίμων τους. Ο κάθε αρχηγός διοικούσε την φυλή όπως αυτός πίστευε καλύτερα. Πολλές φορές οι αρχηγοί έκλειναν συμφωνίες με γειτονικά έθνη και έναντι αμοιβής πολεμούσαν υπό τις διαταγές τους ακόμα και εναντίον άλλων Ούννων. Η εθνική συνείδηση δεν υπήρχε πριν τον Απίλα σε ένα λαό που η μια φυλή δεν ενδιαφερόταν για την άλλη. Ο Απίλας κατανόησε από την πρώτη στιγμή ότι εφόσον κατάφερνε την ενοποίηση των φυλών η Ούννοι θα γινόντουσαν μια πολύ ισχυρή δύναμη. Έπρεπε να δημιουργήσει μια νέα ηθική η οποία θα πήγαζε από την εθνική ταυτότητά τους και θα παραμέριζε τις μικρές διαφορές που είχαν σαν φυλές και την νοοτροπία των νομάδων.

Η νομιμότητα ανάληψης της βασιλείας από αυτόν ήταν αναμφισβήτητη αφού η οικογένεια από την οποία προερχόταν βασίλευε για 32 γενεές. Αλλά το να είσαι βασιλιάς των Ούννων για τους διάφορους αρχηγούς των φυλών δεν είχε και μεγάλη σημασία. Γι' αυτό από την αρχή που ανέλαβε την βασιλεία φρόντισε να πραγματοποιήσει πολλές επισκέψεις στους αρχηγούς των φυλών (η αλήθεια είναι ότι αυτές οι επισκέψεις συνεχίστηκαν για τα επόμενα 20 χρόνια). Οι προσπάθειες του καρποφόρησαν αφού κατάφερε να πείσει τους περισσότερους από αυτούς να τον ακολουθήσουν για την πραγματοποίηση του Ουννικού έθνους υποσχόμενος βέβαια ως αντάλλαγμα υψηλές θέσεις και μέρος από τα λάφυρα

που θα επέφεραν οι νικηφόροι πόλεμοι. Στην προσπάθεια του αυτή προσέγγισε πρώτα τους σχετικά αδύνατους και θετικά προσκείμενους σε αυτόν αρχηγούς φυλών, ώστε όταν αργότερα διαπραγματευόταν με ισχυρούς αρχηγούς και όχι τόσο φιλικά προσκείμενους να βρίσκεται σε θέση ισχύος. Βέβαια όσοι δεν τον ακολούθησαν στην συνέχεια ή επαναστάτησαν εναντίον του εκτελέστηκαν από τον ίδιο. Ο φόβος για τα επακόλουθα που θα είχε κάθε μορφή αντίστασης εναντίον του, έγινε σύντομα πολύ μεγάλος. Χαρακτηριστική είναι η φράση ενός αρχηγού φυλής των Ούννων ο οποίος σε ακρόαση που είχε από τον Ατίλα χωρίς να τον κοιτάει ξεκίνησε την συζήτηση λέγοντας «τα μάτια μου, πολύ αδύναμα για να δουν τον Ήλιο, σίγουρα δεν μπορούν να αντικρίσουν την λάμψη του κατακτητή»⁹⁵.

Η διατήρηση της ενότητας επιτεύχθηκε με την θέσπιση αρχών, παραινήσεων που σκοπό είχαν την επιβράβευση αυτών που παρέμεναν πιστοί στην ιδέα του Ουννικού έθνους και την παραδειγματική τιμωρία αυτών που για προσωπικό όφελος το πρόδιδαν. Η θέσπιση των αρχών αυτών ήταν αναγκαία για ένα λαό που νοιαζόταν μόνο για την μετακίνησή του σε μέρος που θα του εξασφάλιζε την τροφή του και ο μόνος νόμος τον οποίον υπάκουε ήταν ο νόμος της επιβίωσης. Αυτές οι παραινήσεις του Ατίλα, που κυρίως αναφέρονταν στους αρχηγούς των φυλών, σύμφωνα με τον W.Roberts ήταν⁹⁶:

- Πρόσεχε τους Ούννους που είναι πιστοί και αφοσιωμένοι δημοσίως ενώ στους φίλους τους παραπονιούνται και έχουν έντονη δυσαρέσκεια. Εντόπισε τους και άλλαξε τον ανέντιμο χαρακτήρα τους. Γίνε ο οδηγός τους.

- Να είσαι σοφός και να αναγνωρίζεις τον Βρούτο στο στρατόπεδό σου. Η ανάξια αφοσίωση στον Βρούτο αποδείχτηκε θανατηφόρα για τον Καίσαρα.

- Μην περιμένεις ποτέ οι Ούννοι να είναι πάντα συγκαταβατικοί. Ανάμενε όμως οι αντιρρήσεις τους να επιλύονται χωρίς να δημιουργούνται διασπαστικές τάσεις μεταξύ των υπολοίπων.

---

⁹⁵ WESS ROBERTS, Leadership secrets of Attila the Hun, σ. 6, Warner Books, 1987

⁹⁶ Idim, σ. 42

- Ποτέ μην επιτρέπεις στους Ούννους να παραμένουν χωρίς απασχόληση για μεγάλο διάστημα. Αυτό θα αποτελέσει την αρχή της διάσπασης.
- Ποτέ μην κατηγορήσεις κάποιον για αποτυχία για την οποία δεν ευθύνεται.
- Ποτέ μην επιτρέψεις κάποιος να καρπωθεί δόξα και φήμη για επιτεύγματα που πραγματοποιήθηκαν από άλλους.
- Ποτέ μην απειλήσεις την ασφάλεια ή την φήμη ενός άλλου Ούννου εάν δεν είσαι προετοιμασμένος να υποστείς τις συνέπειες.
- Μην είσαι απόμακρος. Να ακούς και τα καλά και τα κακά νέα που σου φέρνουν οι Ούννοι σου. Σε αντίθετη περίπτωση θα δώσεις σοβαρό λόγο για να σχολιάζεις αρνητικά.
  - Να ενεργείς με αρχές και όχι με ευελιξία.
  - Να ακολουθείς την πολιτική του έθνους μας και της φυλής σου, αλλιώς θα αναγκαστείς να ψάχνεις δόλιες μεθόδους για να εκπληρώσεις την φιλοδοξία σου.
- Αντάμειψε τους Ούννους με ακέραιο χαρακτήρα. Αυτοί είναι σπάνιοι.
- Το πνεύμα ενότητας πρέπει να κυριαρχεί στην συμπεριφορά και τον τρόπο λειτουργίας των Ούννων. Εάν διασπαστούμε θα γίνουμε έρμαιο στην βορά των άλλων εθνών. Επιπλέον να θυμάσαι ότι πρέπει να είσαι ειλικρινής όταν αναφέρεσαι στην ενότητα του έθνους μας και να καταδικάζεις αμέσως όποιον προσπαθεί να σπείρει διχόνοια στις φυλές μας.

Εκτός όμως από την διατήρηση της ενότητας ο Απίλας έδωσε μεγάλη σημασία στην αφομοίωση και στην ένταξη των λαών που ερχόντουσαν υπό την εξουσία του στην κοινωνία των Ούννων. Συμβούλευε και απαιτούσε από όλους να είναι ανοιχτοί σε όσους θέλουν να γίνουν μέρος της Ουννικής Αυτοκρατορίας και να υπηρετήσουν αυτούς και τα ιδανικά τους. Η Αυτοκρατορία του δημιουργήθηκε διότι ήταν θετικός στην ένταξη όλων των φυλών Ούννων και μη. Άλλωστε είχε κατανοήσει πολύ καλά πως η διατήρηση ενός τεράστιου έθνους δεν μπορούσε να πραγματοποιηθεί με άλλο τρόπο.

8.5 Διεθνής Νομιμοποίηση.

Όπως αναφέραμε παραπάνω για τον Μ. Αλέξανδρο, η ύπαρξη της διεθνούς νομιμοποίησης προαπαιτεί την ύπαρξη διεθνούς κοινωνίας. Στην περίοδο που αναφερόμαστε αν και είχαν παρέλθει σχεδόν 800 χρόνια από την εποχή του Μ. Αλεξάνδρου η διεθνής κοινωνία παρέμενε σε υποτυπώδη μορφή. Η πρακτική της εποχής του Μ. Αλεξάνδρου παρέμενε η ίδια ακριβώς (άλλωστε χρησιμοποιείται ακόμα και σήμερα σε κάποιες περιπτώσεις, δείχνοντας την διαχρονικότητα της και ότι δεν εξαρτάται απόλυτα από την διεθνή κοινωνία), ο ισχυρός του διεθνούς συστήματος χρησιμοποιώντας προσχήματα ή δικαιολογίες εφάρμοζε στρατιωτική βία κατά του αδύνατου και κάποιες φορές χωρίς καν να δικαιολογεί τις ενέργειές του.

Ο Αττίλας κατά την διάρκεια της εκστρατείας του χρησιμοποίησε διάφορες προφάσεις για να δικαιολογήσει της ενέργειές του. Το 440 μ.Χ. όταν επιτέθηκε στο αδύναμο Βυζάντιο της εποχής και παρά την συμφωνία που είχε συνάψει, χρησιμοποίησε όπως αναφέραμε σαν δικαιολογία την βεβήλωση του Ουννικού βασιλικού τύμβου στην βόρεια όχθη του ποταμού Δούναβη από τον Ρωμαίο επίσκοπο του Μάργους (κοντά στο σημερινό Βελιγράδι). Επίσης η χρησιμοποίηση του δακτυλιδιού που του στάλθηκε από την Ονώρια αδελφή του αυτοκράτορα Βαλεντινιανού, ως πρότασης γάμου με συνεπακόλουθο την αξίωση που προέβαλε να του δοθεί η μισή Δυτική Ρωμαϊκή αυτοκρατορία αλλιώς θα εισέβαλε σε αυτή, δείχνει τον περίτεχνο τρόπο με τον οποίο προσπάθησε να δικαιολογήσει διεθνώς τις πράξεις του. Παρόλα αυτά, υπήρξαν περιπτώσεις στις οποίες δεν ενδιαφέρθηκε καθόλου να δικαιολογήσει τις επιθετικές του ενέργειες (επιθέσεις στο Βυζάντιο το 442 μ.Χ. , το 447 μ.Χ. κτλ.).

Συμπεραίνουμε λοιπόν γενικά ότι δεν υπήρχαν σε όλες τις ενέργειες του δικαιολογίες και προφάσεις, όμως υπό το πρίσμα της αρχικής μας παρατήρησης για κοινή πρακτική της εποχής επιβολής του ισχυρότερου επί του λιγότερου ισχυρού, η εκστρατεία του Αττίλα ήταν απολύτως νομιμοποιημένη αφού δεν ξέφευγε από τα κοινά εφαρμόσιμα.

8.6 Διπλωματία

Όπως έχει ήδη αναφερθεί η πολιτική δεν μπορεί να ασκηθεί εάν δεν υποστηριχθεί με διπλωματικές ενέργειες.

Ο Αττίλας φαίνεται από τις ενέργειές του ότι το γνώριζε πολύ καλά αυτό. Προκειμένου να επιτύχει την ενότητα υπό την ηγεσία του, δημιούργησε τον μύθο του σπαθιού ο οποίος επηρέασε έντονα τους Ούννους εκείνη την εποχή που αποδεδειγμένα ήταν αρκετά δεισιδαίμονοι. Σύμφωνα με αυτόν, ένα φλεγόμενο σπαθί παρουσιάστηκε μπροστά του ενώ βρισκόταν σε ένα λιβάδι. Το σπαθί ήταν καρφωμένο βαθιά στο έδαφος. Ενώ το πλησίασε το σπαθί μόνο του πήδηξε από το έδαφος και πήγε στην παλάμη του. Η λαμπρότητα και η κατασκευή του σπαθιού έδειχναν ότι δεν μπορεί να είχε κατασκευασθεί από ανθρώπινο χέρι. Το «σπαθί του Θεού» (κατά άλλους το σπαθί του θεού Άρη) είχε σταλεί για να επιβεβαιώσει την θεϊκή επιταγή ο Αττίλας να είναι ο βασιλιάς των Ούννων και να τον οδηγήσει μόνο σε νίκες⁹⁷. Τον παραπάνω μύθο επικαλούνταν πολλοί ιερείς των Ούννων όταν αναφερόντουσαν στον Αττίλα. Σύμφωνα με άλλες πηγές το σπαθί βρέθηκε από τον υπηρέτη του ο οποίος και του το παρέδωσε αμέσως. Μόλις ο Αττίλας το κράτησε είπε «δεν θα ηττηθώ ποτέ σε μάχη όσο πολεμώ με αυτό το σπαθί»⁹⁸. Το σπαθί αυτό έγινε το σύμβολο της νίκης για τους Ούννους.

Ως εξαίρετος διπλωμάτης έκανε κατανοητό σε όλους ότι αντίθετες επιδιώξεις και σκοποί μέσα στο ίδιο το έθνος του δεν θα γίνονται ανεκτοί, τα προβλήματα θα λύνονται αμέσως και η αμοιβαία κατανόηση και εμπιστοσύνη είναι απαραίτητη προϋπόθεση για όλους τους αρχηγούς των Ουννικών φυλών.

Μεγάλη διπλωματική επιτυχία του Αττίλα είναι και η ενσωμάτωση πολλών άλλων φυλών υπό την ηγεσία του. Είχε την ικανότητα να κρίνει εύστοχα τους χαρακτήρες των ανθρώπων και διέθετε διαύγεια πνεύματος ώστε να μην περιορίσει την ανάθεση υψηλών στρατιωτικών και πολιτικών αξιωμάτων μόνο στους Ούννους. Έτσι είχε ορίσει ως πρεσβευτές του και στρατιωτικούς αρχηγούς, ικανότατους άνδρες οι οποίοι ήταν Ούννοι, Αφρικανοί, Κέλτες, Έλληνες,

⁹⁷ WESS ROBERTS, *Leadership secrets of Attila the Hun*, σ. 51, Warner Books, 1987

⁹⁸ SHEARER ROB AND CYNDY, *Famous men of Middle Ages*, σ. 17, Greenleaf, 2001

Γερμανοί, Πέρσες, Ισπανοί ακόμα και Ρωμαίοι. Μεταξύ των Ρωμαίων ήταν στρατηγοί και πολιτικοί εξόριστοι οι οποίοι είχαν γευτεί την αχαριστία της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας⁹⁹ ενώ ο αμέσως επόμενος στην Ουννική ιεραρχία μετά τον Αττίλα ήταν ο Έλληνας Ονεγέσιος¹⁰⁰. Το μεγαλύτερο διάστημα της βασιλείας του είχε σαν σύμμαχους Γερμανούς, Οστρογόθους, Βανδάλους και μέρος των Φράγκων. Επιπλέον όσους δεν μπόρεσε να τους εντάξει στον στρατό του προσπάθησε να τους αποτρέψει να συνάψουν συμμαχία με τους Ρωμαίους όπως προσπάθησε να κάνει με τους Βησιγόθους και διάφορες Σλαβικές φυλές.

Η χρήση βίας δεν ήταν ο αυτοσκοπός του. Σε πολλές περιπτώσεις και κυρίως με το Βυζάντιο απειλούσε με πόλεμο ώστε αναίμακτα και χωρίς πόλεμο να εξασφαλίζει συμφωνίες που του επέφεραν μηνιαία έσοδα από την πλευρά των Βυζαντινών προς εξασφάλιση της ειρήνης. Απέφευγε τον πόλεμο εφόσον μπορούσε να εκπληρώσει τους πολιτικούς του σκοπούς μέσω της διπλωματίας.

Μια άλλη ενέργεια του η οποία του προσέφερε πολλά οφέλη σε βάθος χρόνου ήταν ο τρόπος που χειριζόταν λαούς που του αντιστέκονταν και μάχονταν εναντίον του. Σε πολλές περιπτώσεις τους φέρθηκε με αρκετά σκληρό τρόπο με αποτέλεσμα να δημιουργήσει σκοπίμως τον φόβο στους υπόλοιπους λαούς και να επιτύχει έτσι την άνευ μάχης παράδοσή τους (σε αυτό το σημείο τον βοήθησε και η Ρωμαϊκή καθολική αντιουννική προπαγάνδα που του προσέφερε πολύτιμες υπηρεσίες). Το 447 μ.Χ. όταν εισέβαλε στην Βυζαντινή Αυτοκρατορία διέταξε τους στρατιώτες του να τρώνε ωμό κρέας και να φέρονται σκληρά στους κρατουμένους τους. Έτσι κατάφερε να φοβίσει τους Βυζαντινούς και να εξασφαλίσει γρήγορα συνθήκη ειρήνης που του επέφερε πολύ περισσότερα έσοδα¹⁰¹.

8.7 Αξιολόγηση της Υψηλής Στρατηγικής του Αττίλα

Ο Αττίλας μπορούμε να πούμε ότι βοηθήθηκε στην χάραξη της υψηλής στρατηγικής του από την προεργασία που είχε γίνει από τον πατέρα του

---

⁹⁹ WESS ROBERTS, *Victory secrets of Attila the Hun*, σ. 40, Dell, 1994

¹⁰⁰ Idim, σ. 104

¹⁰¹ WESS ROBERTS, *Leadership secrets of Attila the Hun*, σ. 45, Warner Books, 1987

Μουζντούκ και τον θείο του Ρουγγίλα μέχρι την στιγμή που ανέλαβε την διακυβέρνηση των Ούννων μαζί με τον αδελφό του Μπρέντα. Ωστόσο από την στιγμή που ανέλαβε και μετά έχουμε μια εμφανή διαφοροποίηση της υψηλής στρατηγικής που ακολουθούνταν μέχρι εκείνη την στιγμή.

Τον πυρήνα της υψηλής στρατηγικής του αποτελούσαν τα παρακάτω στοιχεία:

1. Ενότητα των Ουννικών φυλών. Οι Ούννοι σταματούν να είναι αυτόνομες φυλές με κατά τόπους αρχηγούς και αρχίζουν να αποκτούν εθνική ταυτότητα και συνείδηση¹⁰².

2. Κατανίκηση του αντιπάλου εφόσον πρωτίστως εξασφαλιστούν οι κατάλληλες προϋποθέσεις και παράλληλα επέκταση της Αυτοκρατορίας. Η συλλογή χρημάτων μέσω διαφόρων συνθηκών είχε ως σκοπό την εξασφάλιση πόρων για την δημιουργία ισχυρού στρατού και την επίτευξη στρατηγικής νίκης.

3. Ενσωμάτωση κατακτημένων λαών. Όσοι επιθυμούν μπορούν να γίνουν μέρος της Ουννικής Αυτοκρατορίας χωρίς να υπολείπονται σε τίποτα των Ούννων. Εφόσον αποδείκνυαν την ικανότητά τους μπορούσαν να φτάσουν στα ύψατα αξιώματα της Ουννικής ιεραρχίας.

Οι χειρισμοί που έκανε άλλοτε σε πολιτικό επίπεδο και άλλοτε σε στρατιωτικό επίπεδο τον δικαίωσαν πλήρως. Η εναλλαγή διπλωματικής προσέγγισης, απειλή βίας και εφαρμογής βίας έγιναν τόσο καλά που στις περισσότερες των περιπτώσεων του εξασφάλισαν το καλύτερο αποτέλεσμα. Άλλωστε ήταν ελεύθερος να διαχειριστεί την εξωτερική πολιτική όπως θεωρούσε καλύτερα αφού πρωτίστως είχε εξασφαλίσει την εσωτερική συνοχή στην Αυτοκρατορία του. Βέβαια για παν ενδεχόμενο ήταν έτοιμος να καταπνίξει εσωτερικές ανταρσίες, όπως και έκανε, όταν οι περιστάσεις το απαιτήσαν.

Εξετάζοντας την υψηλή στρατηγική σε ότι αφορά την προσαρμογή της στις εξελίξεις του διεθνούς περιβάλλοντος διαπιστώνουμε ότι έγινε μια πλήρη αξιολόγηση της καταστάσεως από τον Αττίλα. Εκείνη την εποχή η άλλοτε κραταιά Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία είχε χωριστεί σε δυο την Δυτική Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία και το Βυζάντιο. Έτσι είχε αποδυναμωθεί και η κάθε μια ξεχωριστά είχε γίνει πιο

---

¹⁰² ARTHEL FERRILL, The fall of Roman Empire, the military explanations, σ. 64, London 1986

εύκολος στόχος¹⁰³. Επιπλέον τόσο οι Ρωμαίοι, όσο και οι Βυζαντινοί είχαν μπει σε τροχιά παρακμής αρκετά χρόνια πριν τον Αττίλα. Είναι χαρακτηριστικές οι δολοπλοκίες που λάμβαναν χώρα κατά καιρούς. Σε πολλές περιπτώσεις Ρωμαίοι στρατηγοί έστρεφαν τον στρατό τους εναντίον της Ρώμης προκειμένου να γίνουν αυτοί οι απόλυτοι κυρίαρχοι των δρώμενων στην Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία (την εποχή του Αττίλα ο Μπониφείς). Το αποτέλεσμα αυτών των εσωτερικών συγκρούσεων ήταν η αποδυνάμωση όλο και περισσότερο των ήδη αδύναμων Αυτοκρατοριών. Ήταν λοιπόν στρατιωτικά φανερό, ότι η εμφάνιση ενός αξιόμαχου και καλά οργανωμένου στρατού μπορούσε να ανατρέψει την Ρωμαϊκή και την Βυζαντινή Αυτοκρατορία. Άλλωστε οι Βυζαντινοί είχαν εκτός από τα εσωτερικά τους προβλήματα και προβλήματα στα σύνορα τους με άλλους γειτονικούς λαούς. Όσον αφορά την απειλή που πιθανόν να δέχονταν οι Ούννοι από άλλες φυλές στα σύνορά τους αυτή δεν υφίστατο αφού ο Αττίλας είχε πετύχει να την εκμηδενίσει από την αρχή της εκστρατείας του.

Από την πλευρά της εσωτερικής συνοχής είχαμε μια συνεχή αλληλοϋποστήριξη όλων των διαστάσεων της υψηλής στρατηγικής με απώτερο σκοπό την επίτευξη στρατηγικών στόχων (πολιτικών και στρατιωτικών). Ο Αττίλας, όπως και ο Αλέξανδρος που εξετάσαμε νωρίτερα, δεν χρησιμοποίησε μονομερώς την βία για να επιτύχει τον σκοπό του. Κατέφευγε στην εφαρμογή βίας όταν αυτός ήταν ο μόνος τρόπος για να επιτύχει τους τιθέμενους πολιτικούς του σκοπούς. Επιπλέον προτού καταφύγει σε πόλεμο (που σε αρκετές περιπτώσεις ήταν ο μόνος τρόπος για την επιβολή της θέλησής του στον αντίπαλο) φρόντιζε να εξασφαλίζει, όπως είδαμε και παραπάνω, τα απαραίτητα χρήματα για την διεξαγωγή του πολέμου και την προετοιμασία πριν την έναρξη αυτού. Η επέκταση της Ουννικής Αυτοκρατορίας γινόταν με προσεκτικά βήματα. Οι στρατιωτικές επιχειρήσεις εναλλάσσονταν με τις διπλωματικές ενέργειες ώστε να εξασφαλίσουν τη μέγιστη απόδοση για τον Ούννο βασιλιά. Ταυτόχρονα έδινε μεγάλη βαρύτητα στην εσωτερική συνοχή. Αυτό το πέτυχε με διάφορους τρόπους όπως την διανομή των λάφυρων (έθιμο το οποίο ήταν θεσμός για τους

---

¹⁰³ WESS ROBERTS, Victory secrets of Attila the Hun , σ. 7, Dell, 1994

Ούννους και ο Αττίλας το διατήρησε¹⁰⁴), την προαγωγή σε ανώτερες θέσεις των ικανών πολεμιστών ασχέτως της φυλετικής τους διάκρισης και με την στρατιωτική κατανίκηση και θανάτωση εκείνων των αρχηγών φυλών που τολμούσαν να επαναστατήσουν εναντίον του βασιλιά των Ούννων.

Επίσης δεν υπήρξε περίπτωση όπου η μία διάσταση της υψηλής στρατηγικής να έρχεται σε αντίθεση με κάποια άλλη. Αντίθετα η επέκταση της Αυτοκρατορίας ενδυνάμωνε την εσωτερική συνοχή και αντιστρόφως. Οι στρατιωτικές επιχειρήσεις ενδυνάμωναν την πολιτική ισχύ και την διαπραγματευτική ικανότητα. Όλες οι ενέργειες εξυπηρετούσαν τον κοινό σκοπό, την επέκταση και εγκαθίδρυση της Ουννικής Αυτοκρατορίας.

Η αποδοτικότητα της υψηλής στρατηγικής του Αττίλα ήταν επίσης σε πολύ καλό επίπεδο. Ο Αττίλας βρήκε στην αρχή πολλές φυλές Ούννων οι οποίες πωλούσαν τις υπηρεσίες τους τότε στην Δυτική Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία και τότε στο Βυζάντιο και με την αμοιβή που έπαιρναν κατάφεραν να ζουν. Ένωσε αυτές τις φυλές και δημιουργώντας στρατό, άρχισε απειλώντας με πόλεμο να μαζεύει χρήματα με σκοπό τον εξοπλισμό του, μέσα από συνθήκες που του επέφεραν χρήματα για την διατήρηση της ειρήνης. Έτσι κατάφερε να δημιουργήσει οικονομικούς και υλικούς πόρους για την εκπλήρωση των πολιτικών του σκοπών. Βέβαια αυτοί οι πόροι δεν μπορούν να συγκριθούν με τους ανάλογους της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας. Ήταν όμως αρκετοί για να δημιουργήσει την Ουννική Αυτοκρατορία και τον πιο επικίνδυνο στρατό της εποχής του.

Οι ενσωμάτωση των κατακτημένων πληθυσμών ως μέρος της Ουννικής Αυτοκρατορίας, του εξασφάλιζε μεγάλο ανθρώπινο δυναμικό και τον έκανε ακόμα πιο ισχυρό. Παρόλο που διεξήγαγε επεκτατικό πόλεμο κατάφερε όχι μόνο να αναπληρώνει τις απώλειες που υφίστατο τα στρατεύματα του από τις μάχες αλλά και να ενδυναμώνει το στρατό του όλο και περισσότερο. Άλλωστε είναι χαρακτηριστικό ότι στην μάχη στα Καταλαυνικά Πεδία είχε καταφέρει να συγκεντρώσει περίπου 500.000 άνδρες κάτω από τις διαταγές του.

Επιπλέον με την υψηλή στρατηγική ενσωμάτωσης πληθυσμών που

---

¹⁰⁴ WESS ROBERTS, Leadership secrets of Attila the Hun, σ 77, Warner Books, 1987

ακολουθήσε δεν χρειαζόταν να αφήνει δυνάμεις στα μετόπισθεν για να διαφυλάξει τις είδη υπάρχουσες κατακτήσεις του και με αυτόν τον τρόπο να περιορίζει το μαχόμενο ανθρώπινο δυναμικό του. Χωρίς αμφιβολία η ακολουθητέα υψηλή στρατηγική του Αττίλα προώθησε τους πολιτικούς στόχους του με έναν από τους πιο αποδοτικούς τρόπους.

Ο συσχετισμός ικανοτήτων και στόχων ήταν σε απόλυτη αρμονία καθ' όλη την διάρκεια των επιχειρήσεων που διεξήγαγε ο Αττίλας. Αυτό ήταν αποτέλεσμα της βήμα προς βήμα ανοικοδόμησης της στρατηγικής του έχοντας πάντα σαν στόχο την επίτευξη των πολιτικών του σκοπών. Η μόνη περίπτωση που δεν εκπληρώθηκε αυτός ο συσχετισμός ήταν η μάχη στα Καταλαυνικά Πεδία όπου και γνώρισε την μοναδική ήττα στην ιστορία του. Αυτό βέβαια έγινε λόγω της εξαιρετικής διπλωματικής ικανότητας που επέδειξε η Ρωμαϊκή πλευρά και κατάφερε να δημιουργήσει μια ισχυρή συμμαχία με τους περισσότερους μέχρι τότε εχθρούς της.

Αναλύοντας κάθε φορά το διεθνές περιβάλλον και τους εσωτερικούς κινδύνους, έθετε και επιτύγχανε τον ένα στόχο μετά τον άλλον, αφού προηγουμένως φρόντιζε να εξασφαλίσει τους πόρους για να υποστηρίξει την επίτευξη των στόχων αυτών.

Ακόμη και η κατανίκηση της Βυζαντινής ή της Δυτικής Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας ήταν στόχοι μέσα στις δυνατότητες του στρατού που είχε δημιουργήσει και πολύ πιθανό να τους είχε επιτύχει εάν ζούσε μερικά χρόνια ακόμη.

Τέλος κατά την διάρκεια της βασιλείας του ποτέ δεν εμφανίστηκε πρόβλημα «στρατηγικής υπερέκτασης» που ακολουθεί την απόκλιση ικανοτήτων και στόχων, αφού η επέκταση της Αυτοκρατορίας του γινόταν με τρόπο τέτοιο ώστε κάθε φορά οι τιθέμενοι στόχοι να εξασφαλίζονται από τις υπάρχουσες δυνατότητες του Ουννικού στρατού.

Όσον αφορά την αντοχή σε σφάλματα είναι φανερό ότι λόγω της προσεκτικής σχεδίασης και εκτέλεσης, η υψηλή στρατηγική του Αττίλα είχε αντοχή σε συγκυριακές ατυχίες και σφάλματα, χωρίς η όλη στρατηγική σχεδίαση να θέτεται σε κίνδυνο. Αυτό έγινε φανερό μετά την μάχη στα Καταλαυνικά Πεδία

(ίσως το πιο μελανό σημείο της πορείας του Ούννου βασιλιά). Το στρατηγικό σφάλμα που διέπραξε εκεί ο Αττίλας ήταν να κινηθεί κατά της Ορλεάνης η οποία ήταν έναν στρατηγικός στόχος. Ωστόσο ο στόχος αυτός δεν ήταν σε προτεραιότητα εκείνη την χρονική στιγμή διότι πράττοντας έτσι έδωσε πολύτιμο χρόνο στον Αέτιο να συνάψει συμμαχία με τους Βησιγόθους με τα γνωστά αποτελέσματα. Εάν είχε προσπεράσει την Ορλεάνη για να αντιμετωπίσει τους Βησιγόθους μόνους τους στην πρωτεύουσα της Τουλούζη, πιθανόν δεν θα είχε ηττηθεί ποτέ. Παρόλο αυτά και τους όποιους κραδασμούς αυτή η ήττα μπορεί να επέφερε στην εσωτερική συνοχή της Αυτοκρατορίας του και τις συμμαχίες που είχε συνάψει, κατάφερε σε πολύ μικρό διάστημα να ανασυνταχθεί και να συνεχίσει ακόμα πιο δυνατός και ανανεωμένος. Στην αντίπερα όχθη οι νικητές Ρωμαίοι των Καταλαυνικών Πεδίων δεν ήταν σε θέση να αντιτάξουν ικανή δύναμη για να τον αντιμετωπίσουν¹⁰⁵. Η υψηλή στρατηγική του όχι μόνο είχε αντοχή σε σφάλματα και ατυχίες, αλλά χρησιμοποιούσε τα διδάγματα από αυτές ώστε να βγαίνει ενδυναμωμένη και πιο αποτελεσματική.

Γενικά μπορούμε να πούμε ότι σε σχέση με την ιστορική περίοδο που έζησε ο Αττίλας ήταν ένας ιδιαίτερα ταλαντούχος άνδρας. Πέτυχε να ενώσει ένα συνονθύλευμα βαρβαρικών φυλών σε μια από τις πιο βίαιες και αποτελεσματικές πολεμικές μηχανές στην ιστορία. Έπειτα με τόλμη και ικανότητα κατάφερε να χρησιμοποιήσει αυτή την πολεμική μηχανή για να ανταγωνιστεί και να κατακτήσει τις μεγαλύτερες δυνάμεις της εποχής του. Ήταν ένας ηγέτης που εκμεταλλεύτηκε στο έπακρο τις ιστορικές ευκαιρίες που του δόθηκαν προς όφελος του έθνους του. Ο Αττίλας ο Ούννος αναδείχτηκε ένας από τους πιο γνωστούς και διαβόητους κατακτητές στην παγκόσμια ιστορία .

---

¹⁰⁵ ARTHEL FERRILL, *The fall of Roman Empire, the military explanations*, σ. 72, London, 1986